

Korupcia a protikorupčná politika na Slovensku

Obsah

ZHRNUTIE	80
1. ÚVOD	83
1.1 Údaje a vnímanie	83
1.2 Hlavné miesta výskytu korupcie	88
1.3 Vládna protikorupčná politika	90
1.4 Dopad prístupového procesu k EÚ	95
2. INŠTITÚCIE A LEGISLATÍVA	98
2.1 Protikorupčná legislatíva	98
2.2 Legislatíva o konflikte záujmov a majetkové priznania	99
2.3 Kontrola a audit	101
2.4 Protikorupčné inštitúcie	103
2.5 Ombudsman	103
3. VÝKONNÁ MOC A ŠTÁTNA SLUŽBA	105
3.1 Štruktúra a legislatívny rámec	105
3.2 Správne konanie a možnosť dosiahnutia nápravy	105
3.3 Konflikt záujmov a monitorovanie majetku	107
3.4 Mechanizmy vnútornej kontroly	108
3.5 Styk s verejnosťou	108
3.6 Korupcia	109
4. ZÁKONODARNÁ MOC	112
4.1 Volby	112
4.2 Rozpočet a kontrolné mechanizmy	112
4.3 Konflikt záujmov a monitorovanie majetku	112
4.4 Imunita	113
4.5 Korupcia	113

5. SÚDNA MOC	114
5.1 Legislatívny rámec	114
5.2 Korupcia	115
6. FINANCOVANIE POLITICKÝCH STRÁN	116
6.1 Legislatívny rámec	116
6.2 Kontrola a dohľad	117
6.3 Financovanie politických strán v praxi	117
7. VEREJNÉ OBSTARÁVANIE	119
7.1 Legislatívny rámec	119
7.2 Revízia a audit	120
7.3 Korupcia	122
8. VEREJNÉ SLUŽBY	124
8.1 Polícia	124
8.2 Colná správa	125
8.3 Zdravotníctvo	125
8.4 Školstvo	127
8.5 Licencie, povolenia	128
9. ÚLOHA MÉDIÍ	131
9.1 Sloboda slova	131
9.2 Prístup k informáciám	131
9.3 Vysielanie	132
9.4 Korupcia v médiách	133
9.5 Médiá a korupcia	134
10. ODPORÚČANIA	135
Korupcia a protikorupčná politika na Slovensku	

Korupcia a protikorupčná politika na Slovensku

ZHRNUTIE

Korupcia je na Slovensku vážnym problémom vo väčšine verejných inštitúcií, aj keď niektoré údaje naznačujú pokles miery korupcie od roku 1998. Zdá sa, že postoj verejnosti voči korupcii je tolerantnejší než v ktorejkoľvek inej kandidátskej krajine do EÚ. Podľa prieskumov verejnej mienky je korupcia najviac rozšírená v zdravotníctve, súdnictve, Fonde národného majetku, v colnej správe, polícii a na ministerstvách.

Vláda, ktorá nastúpila v roku 1998, stanovila boj proti korupcii za jednu zo svojich hlavných priorít, a v roku 2000 schválila Národný program boja proti korupcii. Táto vláda urobila v boji proti korupcii veľmi dôležité kroky: okrem toho, že sa zasadzovala o významné zníženie oficiálnej tolerancie voči korupcii, medzi najdôležitejšie konkrétne opatrenia patrí Zákon o slobodnom prístupe k informáciám, novela Zákona o verejnom obstarávaní a pravidiel financovania politických strán, ďalej nový Súdny kódex a ustanovenie ombudsmana. Niektoré z najdôležitejších krokov sa však zatiaľ neuskutočnili a je málo pravdepodobné, že sa zrealizujú pred voľbami v septembri 2002 – predovšetkým sa nepodarilo implementovať nový rámec pre pridelovanie licencií, znížiť rozsah imunity poslancov, upraviť ustanovenia týkajúce sa konfliktu záujmov a oznámení o majetku a príjme, ani prijať ďalšie reformy vo financovaní politických strán. Dôležitú úlohu pri tvorbe a implementácii protikorupčnej politiky zohrávajú organizácie občianskej spoločnosti.

Európska komisia mala veľmi dôležitý vplyv na vypracovanie protikorupčnej politiky. Keď Komisia v roku 1998 zhodnotila, že Slovensko splnilo kodanské kritériá, ďalej na vládu vyvíjala neustály tlak, aby proti korupcii bojovala účinnejšie. Komisia vo svojich *pravidelných správach* uznala pokrok v tejto oblasti, a v boji proti korupcii poskytla významnú pomoc, predovšetkým na zlepšovanie vymáhania práva.

Legislatíva týkajúca sa korupcie spĺňa požiadavky medzinárodných protikorupčných dohôd, s výnimkou trestnej zodpovednosti právnických osôb za korupciu. Očakáva sa, že nový pripravovaný Trestný zákon túto pretrvávajúcu medzeru odstráni.

Zákon o konflikte záujmov upravuje konflikt záujmov ako aj povinnosť deklarovat majetok a príjmy pre vyšších štátnych funkcionárov. Tento zákon je

však do veľkej miery neúčinný, pretože sa vzťahuje na príliš úzku skupinu úradníkov, neumožňuje zverejnenie majetkových priznaní, a neukladá takmer žiadne sankcie za porušenie. Pokusy o novelizáciu tohto zákona boli neúspešné.

Slovensko nedávno schválilo legislatívu na zriadenie koordinovaného systému štátnej finančnej kontroly. Avšak pôsobenie Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky bolo limitované z niekoľkých dôvodov, medzi ktoré patrí politické zasahovanie, medzery v kontrolných kompetenciách, chýbajúci mechanizmus presadenia zistení úradu, a skutočnosť, že jeho správy neboli verejné. Vo uvedených oblastiach nastali od roku 1998 zlepšenia. Európska komisia vyjadrila Slovensku pochvalu za pokrok dosiahnutý v zavádzaní zmien v oblasti štátnej vnútornej finančnej kontrole, aj keď až implementácia poukáže na dopad týchto systémových zmien v praxi.

Slovensko nemá špecializovanú protikorupčnú inštitúciu, aj keď polícia a generálna prokuratúra majú osobitné oddelenia pre boj proti korupcii. Aj keď toto protikorupčné oddelenie polície iniciovalo niekoľko vyšetrovaní korupcie vyššie postavených verejných činiteľov, do mája 2002 žiadne z nich nevyústilo do súdneho konania.

V januári 2002 Slovensko zriadilo úrad ombudsmana.

Slovensko schválilo dôležité reformy týkajúce sa verejnej správy, a to predovšetkým nový Zákon o štátnej službe, ktorý vstúpil do platnosti v apríli 2002. Konflikt záujmov však naďalej ostáva rozšíreným problémom. Odvolania sa voči úradným rozhodnutiam sú nedostatočne funkčné. Vážnym problémom zostáva aj korupcia, podporovaná zložitými postupmi udeľovania licencií resp. povolení. Vláda doteraz nedokázala presadiť navrhované zásadné reformy týkajúce sa postupov udeľovania licencií, aj keď audit štátnej správy uskutočnený v roku 2000 viedol k určitým krokom na zvýšenie transparentnosti.

Kontrola štátneho rozpočtu sa od roku 2001 zlepšila zahrnutím predtým mimorozpočtových fondov do rozpočtu. Informácie o korupcii medzi poslancami sú nedostatočné. Avšak existujú významné údaje o neprijateľne blízkych väzbách medzi poslancami a podnikateľskými záujmami. Ustanovenia o konflikte záujmov sú neúčinné, imunita poslancov je rozsiahla, a snahy o zmenu v týchto oblastiach ako súčasť vládnej protikorupčnej stratégie boli zamietnuté.

Podľa prieskumov verejnej mienky patrí súdnictvo medzi inštitúcie s najrozšírenejšou korupciou a viaceré indície naznačujú, že korupcia je skutočným problémom. V súdnictve sa uskutočnili a uskutočňujú dôležité reformy, čo by malo v budúcnosti pomôcť znížiť korupciu.

Korupcia je vážnym problémom vo financovaní politických strán. Aj keď sa od roku 1998 prijali dôležité zmeny, príslušné predpisy sú naďalej slabé: dovolené

sú neobmedzené súkromné dary, kontrola financovania strán je stále neúčinná. Finančné správy politických strán sú každoročné zverejňované. Boli predložené návrhy na novelizovanie predpisov financovania politických strán, ale nie je pravdepodobné, že budú v blízkej budúcnosti schválené.

Od roku 1998 prebehla reforma v oblasti verejného obstarávania, ktorá zaviedla relatívne pokrokový právny rámec. Jeho súčasťou je aj nový Úrad pre verejné obstarávanie, ktorý sa zdá byť pomerne účinný. Korupcia v oblasti obstarávania je však naďalej rozšírená, a pripravené návrhy na ďalšie zdokonalenie právneho rámca pravdepodobne nebudú v blízkej budúcnosti prijaté.

Korupcia predstavuje vážny problém v niekoľkých kľúčových sektoroch verejnej služby, a to hlavne v zdravotníctve a školstve, kým silne postihnuté korupciou sú licenčné konania. Korupcia v zdravotníctve a školstve je zrejme podporovaná vysokou mierou tolerancie občanov voči úplatkárstvu.

Média zohrávajú stále väčšiu úlohu pri odhalovaní korupcie, ako aj pri vyzývaní vysoko postavených verejných činiteľov k prijatiu zodpovednosti. Nový Zákon o slobodnom prístupe k informáciám, ktorý je účinný od roku 2001, je medzníkom v prístupe k informáciám. Pri udeľovaní licencií súkromným vysielacím spoločnostiam existujú podozrenia z korupcie, zatiaľ čo ustanovenia týkajúce sa verejnoprávneho vysielania umožňujú politické zasahovanie do aktivít verejnoprávnej Slovenskej televízie.

1. ÚVOD

1.1 ÚDAJE A VNÍMANIE

Napriek tomu, že len veľmi málo osôb bolo odsúdených za trestný čin súvisiaci s korupciou, všetky ostatné údaje poukazujú na to, že korupcia je jedným z najväčších problémov, ktorým Slovensko čelí. Niektoré údaje naznačujú, že sa výskyt korupcie od roku 1998 znížil. Avšak široká verejnosť si myslí, že rozsah korupcie je stále rovnaký alebo sa zhoršuje. Občania v prieskumoch verejnej mienky prejavili vysokú mieru akceptovateľnosti korupcie, čo pravdepodobne značne brzdí úsilie s korupciou bojovať.

Tabuľka 1: Oficiálne zaznamenané prípady korupcie na Slovensku

Trestný čin	1993		1994		1995		1996	
	S	O	S	O	S	O	S	O
§160 Prijímanie úplatku a inej nenáležitej výhody	18	13	24	2	30	12	28	17
§161 Podplácanie	0	0	0	0	0	0	3	0
§162 Nepriama korupcia	5	3	4	2	5	3	0	2

Trestný čin	1997		1998		1999		2000		2001	
	S	O	S	O	S	O	S	O*	S	O*
§160 Prijímanie úplatku a inej nenáležitej výhody	23	13	35	16	28	13	44	63	18	27
§161 Podplácanie	0	0	4	4	21	7	62	52	29	37
§162 Nepriama korupcia	0	0	1	0	1	1	2	1	5	3

Poznámky : S = počet stíhaných osôb,

O = počet obvinených osôb.

*Počet osôb obvinených plus počet osôb odsúdených.

Prameň: *Generálna prokuratúra Slovenskej republiky.*

Všetky ďalšie dostupné údaje svedčia o tom, že tieto čísla poskytujú veľmi málo informácií o skutočnej miere korupcie. Poukazujú skôr na nedostatok v presadzovaní existujúcich predpisov.

Ukazovatele vnímania

Diagnostické prieskumy korupcie na Slovensku, ktoré v rokoch 1999-2000 uskutočnila Svetová banka medzi domácnosťami, podnikateľmi a štátnymi úradníkmi ukazujú, že neoficiálne platby verejným činiteľom sú bežné. Tabuľka 2 uvádza hlavné výsledky týchto prieskumov.

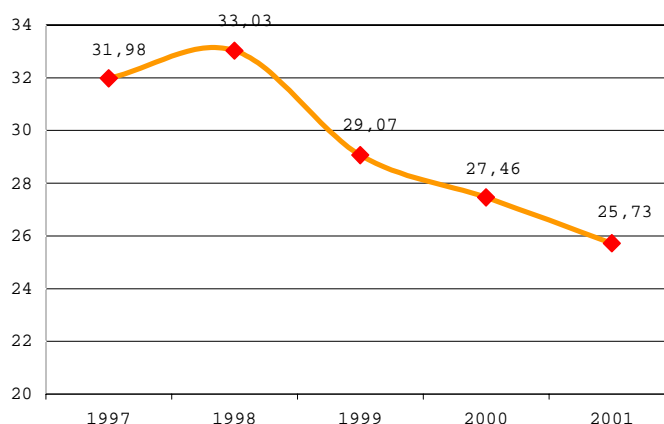
Tabuľka 2: Všeobecná skúsenosť s korupciou (v percentách)

<i>Domácnosti</i>	Poskytli neoficiálnu platbu za posledné dva mesiace	14,4
	Poskytli neoficiálnu platbu za posledné tri roky	41,3
<i>Podnikatelia</i>	Poskytli neoficiálnu platbu za posledné dva mesiace	17,6
	Poskytli neoficiálnu platbu za posledné dva roky	41,4
<i>štátni úradníci</i>	Bol im ponúknutý malý darček za posledné dva roky	42,3
	Boli im ponúknuté peniaze alebo nákladný dar za posledné dva roky	9,7

Prameň: Svetová banka, *Diagnostický prieskum korupcie na Slovensku 2000*.

Niektoré údaje naznačujú, že sa miera korupcie v určitých oblastiach v posledných rokoch znížila (obzvlášť v bankovom sektore a v privatizácii). Podľa prieskumov Štatistického úradu SR percento respondentov, ktorí priznávajú že v danom roku poskytli úplatok, od roku 1998 rovnomerne klesá (pozri graf 1).

Graf 1: Percento respondentov, ktorí priznávajú poskytnutie daru alebo peňazí v predchádzajúcom roku

Prameň: Ústav pre výskum verejnej mienky, Štatistický úrad SR

Mnohí občania však veria, že korupcia je rovnako rozšírená ako predtým, a že v niektorých oblastiach je dokonca ešte horšia (pozri časť 1.2, tabuľka 4). Navyše, iba jeden z deviatich Slovákov sa v roku 2001 domnieval, že sa korupcia v nasledujúcich troch rokoch zníži, kým jeden z troch si myslel, že sa zvýši¹.

Mnohé údaje potvrdzujú veľkú mieru tolerancie voči korupcii. Mnohí úradníci uviedli, že keby sa dozvedeli, že ich kolega prijal úplatok, neoznámili by to. Navyše, domácnosti a podnikatelia, ktorí poskytli úplatky, zvyčajne tvrdili, že predpokladali, že sa úplatok požaduje, aj keď ho úradníci od nich explicitne nepožadovali (pozri tabuľku 3).

¹ Podrobne pozri *Korupcia na Slovensku (2000)*. Prieskum realizovala firma GfK Slovensko v marci 2000.

Tabuľka 3: Ako funguje korupcia?

„Predstavte si, že niekto príde do inštitúcie, ako je vaša, a o niečo žiada. Čo sa bude diať, ak je to...“			
	občan ^a	slovenský podnikateľ ^b	zabranený podnikateľ ^b
Pracovník inštitúcie by naznačil, že úplatok by bol veľmi vhodný	3,0	4,4	6,8
Osoba by sama ponúkla úplatok	6,0	20,2	9,1
Žiadosť by bola spracovaná v súlade so zákonom	91,0	75,5	84,2

Poznámka: ^a zahŕňa iba odpovede úradníkov, ktorí často jednajú so súkromnými osobami;

^b zahŕňa iba odpovede úradníkov, ktorí často jednajú s podnikmi.

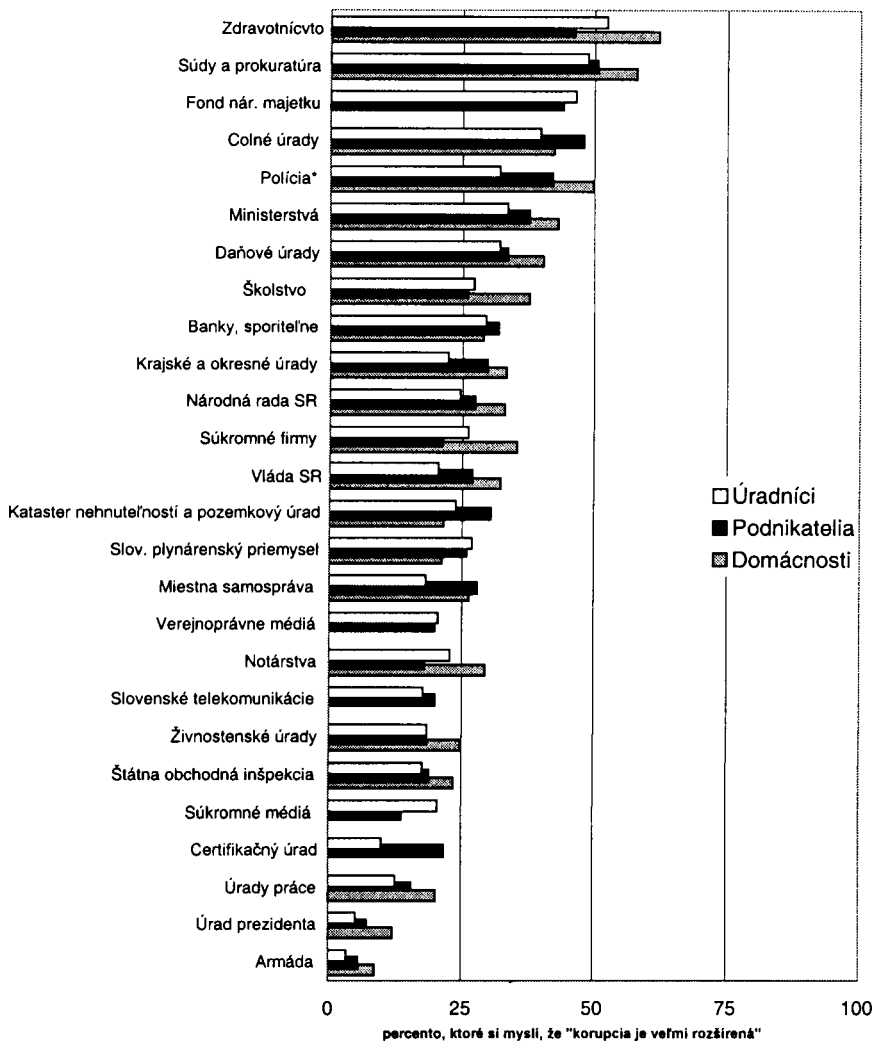
Prameň : Svetová banka, *Diagnostický prieskum korupcie na Slovensku 2000*.

Okrem toho, podľa hodnotového prieskumu, realizovaného v rokoch 1999–2000 v 32 európskych krajinách, slovenskí občania boli druhí najtolerantnejší voči osobám, ktoré prijímajú úplatky.² Skóre Slovenska z hľadiska „prísnosti postoja“ voči dávaniu úplatkov bolo 2,94, pričom horšie dopadlo len Bielorusko (3,09) a európsky priemer bol 1,824. Vládni predstavitelia, ako aj odborníci na boj proti korupcii považujú túto skutočnosť za jeden z najväčších problémov, na ktoré naráža úsilie riešiť problém korupcie³.

² Univerzita Tiburg/Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied, *Štúdia európskych hodnôt 1999/2000, 2001*; pozri <http://.nie.savba.sk/sav/inst>, (posledná návšteva stránky 30. augusta 2002).

³ Komentár p. Mária Virčíka z Centrálnaj koordinačnej jednotky pre boj proti korupcii, Kancelária podpredsedu vlády pre ekonomiku; Poznámky odzneli na diskusii Okrúhly stôl OSI v Bratislave 22. februára 2002. Vysvetlivka: OSI usporiadal stretnutie za okrúhlym stolom s cieľom získať pripomienky k prvej verzii tejto Správy. Medzi prítomnými odborníkmi boli predstavitelia vlády, medzinárodných organizácií a organizácií občianskej spoločnosti. Odkazy na toto stretnutie by sa nemali chápať ako súhlas s daným názorom, ktorý prezentoval daný účastník.

Graf 2: Podiel ľudí, ktorí sa domnievajú, že korupcia je v danej oblasti „veľmi rozšírená“ (v percentách)

Poznámky: Chýbajúci pás znamená, že od domácností nemáme informácie o vnímaní korupcie v danej organizácii.

*Prieskum u domácností a podnikateľov rozlišoval dopravnú políciu a ostatné zložky polície, a priemer týchto dvoch čísel je údaj za políciu ako celok.

Prameň : Svetová banka, *Diagnostický prieskum korupcie na Slovensku 2000.*

1.2 HLAVNÉ MIESTA VÝSKYTU KORUPCIE

Podľa už spomenutých prieskumov Svetovej banky je korupcia vnímaná ako najviac rozšírená v oblasti zdravotníctva, súdnictva, vo Fonde národného majetku, v colnej správe, v policajnom zbore a na ministerstvách. Graf 2 podrobnejšie znázorňuje percentuálny podiel ľudí, ktorí sa domnievajú, že korupcia je v danej oblasti „veľmi rozšírená“.

Prieskum Svetovej banky priniesol nasledovné výsledky:

- Domácnosti aj podnikatelia uviedli, že sa často stretli s korupciou pri súdnych konaniach.
- Všetky tri skúmané skupiny vnímali zdravotníctvo ako oblasť postihnutú rozsiahlou korupciou; bežní občania za služby v zdravotníctve dobrovoľne poskytujú „pozornosti“ omnoho častejšie než za akékoľvek iné služby (pozri časť 8).
- Pozornosti a úplatky sú bežné vo vzdelávacom systéme, pričom prevládajú na právnických a lekárskech fakultách (pozri časť 8).
- Za náchylné k prijímaniu úplatkov respondenti označili aj niekoľko regulačných, certifikačných a licenčných inštitúcií: napríklad orgány, ktoré vydávajú dovozné a vývozné licencie, stavebné povolenia a iné druhy licencií resp. povolení, Obchodný register, colné orgány a Štátna obchodná inšpekcia.
- Približne jeden z deviatich podnikov uviedol, že sponzoruje politické strany, a 8 percent pripustilo, že poskytuje neoficiálne platby (pozri časť 6.2).
- Z 20 percent podnikov, ktoré uviedli, že dostávajú nejakú formu dotácie, 12 percent priznalo poskytnutie úplatku za účelom získania dotácie, 40 percent pripustilo využitie priateľov alebo príbuzných a 7 percent použitie politického vplyvu; pričom zvyčajne išlo o nejakú kombináciu týchto troch spôsobov. Väčšina respondentov uviedla, že na úplatky je nutné vynaložiť 10% získanej dotácie.
- Privatizácia sa považuje za semenisko korupcie, hoci podiel respondentov s takýmto vnímaním tejto oblasti od roku 1998 výrazne klesol.

Tabuľka 4 : Podiel respondentov domnievajúcich sa, že v daných inštitúciách je potrebné poskytnúť úplatok (v percentách)

	1997	1998	1999	2000
Súdy	22,51	23,65	26,37	26,18
Privatizácia	22,59	22,17	12,67	12,46
Banky	8,9	8,27	4,78	4,87
Polícia	14,45	16,71	14,18	17,18
Zdravotníctvo	66,62	68,93	66,77	66,89
Školstvo	28,59	33,72	27,89	32,01
Podnikanie	17,95	18,3	16,25	15,78
Colné orgány	5,1	6,32	6,85	6,12
Daňové úrady	6,69	7,03	7,81	6,64
Úrady práce	8,29	8,43	6,69	8,48
Certifikačné inštitúcie	3,57	2,97	2,63	3,32
Miestna samospráva	14,37	12,57	13,55	12,83
Ostatné	6,24	2,73	5,42	2,58

Prameň: Ústav pre výskum verejnej mienky, Slovenský štatistický úrad

Výsledky prieskumu Svetovej banky potvrdil nedávny prieskum, ktorý v marci 2002 uskutočnil Focus Marketing and Research⁴ pre Transparency International Slovensko. Uvedený prieskum verejnej mienky priniesol podobné výsledky čo sa týka vnímania aj skúseností občanov s korupciou, pričom zdravotníctvo, školstvo a polícia zaradil medzi inštitúcie s vnímanou najrozšírenejšou korupciou.

⁴ Focus Marketing and Research, *Záverečná správa z prieskumu verejnej mienky pre Transparency International Slovensko*, marec 2002.

1.3 VLÁDNA PROTİKORUPČNÁ POLITIKA

Prvý pokus o riešenie problému korupcie na Slovensku sa uskutočnil v roku 1995, keď predchádzajúca vláda prijala protikorupčný program „Čisté ruky“. Hoci program navrhoval viacero nových zákonov alebo noviel, ktoré by v prípade ich prijatia a implementácie mohli zúžiť priestor pre korupciu vo verejnom sektore na Slovensku, postupne sa tento program dostal do úzadia. Dosiahol len málo konkrétnych výsledkov a v praxi nebol dostatočne presadzovaný.

Národný program boja proti korupcii

Vláda, ktorá nastúpila v roku 1998, stanovila boj proti korupcii za jednu zo svojich hlavných priorít, a odvtedy urobila veľký pokrok v tom, že sa protikorupčné opatrenia stali súčasťou verejnej politiky. Dňa 21. júna 2000 vláda schválila Národný program boja proti korupcii⁵. Program vypracovala Kancelária podpredsedu vlády pre ekonomiku na základe návrhu pripraveného mimovládnu organizáciou Transparency International Slovensko (TI - Slovensko). Vo februári 2000 bol predložený ako návrh na verejnú diskusiu.

Program je založený na všeobecných cieľoch zameraných na zvýšenie transparentnosti, obmedzenie priestoru pre voľnosť v rozhodovaní, presadzovania mechanizmov kontroly a auditu, zlepšovania kvality a nestrannosti štátnej služby, a posilnenia vymáhania práva. V júli 2000 bol na Úrade vlády za účelom implementácie národného programu vytvorený Riadiaci výbor boja proti korupcii, ktorý zahŕňal zástupcov ministerstiev a ostatnej štátnej správy, mimovládnych organizácií a zahraničných donorov. Avšak od marca 2001 k júnu 2002 sa tento výbor nestretol.

Júnové uznesenie vlády poverilo kanceláriu podpredsedu vlády úlohou, ktorá bola jedným z dôležitých oporných bodov stratégie. Išlo o analýzu všetkých licencií, koncesií a povolení, príspevkov a grantov udelených ministerstvami a inými inštitúciami (pozri časť 8). Vláda tiež v auguste 2000 schválila Audit ústredných orgánov štátnej správy⁶, ktorý analyzuje zdroje korupcie v štátnej správe a obsahuje súbor navrhnutých opatrení, ktoré má vláda v úmysle vykonať (pozri časť 3.1). Okrem toho v apríli 2001 bola uskutočnená a predložená analýza

⁵ Uznesenie vlády č. 461, 21. jún 2000.

⁶ Podrobnejšie pozri str. 11.

fungovania katastrálnych úradov, ktoré sú podľa *Diagnostického prieskumu Svetovej banky* tiež pod vplyvom korupcie.

Ministerstvá a ústredné orgány štátnej správy mali za úlohu do septembra 2000 navrhnúť akčné plány. Na základe jednotlivých akčných plánov vláda 22. novembra 2000 schválila celkový Akčný plán⁷, ktorý obsahuje približne 1600 konkrétnych úloh rozdelených medzi všetky štátne orgány, s výrazným podielom spadajúcim pod Ministerstvo hospodárstva SR.

Centrálna koordinačná jednotka boja proti korupcii bola založená v decembri 2000 na prípravu a koordinovanie konkrétnych plánov implementácie národného programu, a na sledovanie sťažností a návrhov od občanov. V marci 2002 mala táto jednotka okolo 15 zamestnancov.

Národný program boja proti korupcii priniesol niekoľko dôležitých udalostí v protikorupčnej politike, resp. k nim prispel. Nepriamo bol Národný program implementovaný už predtým, než ho schválila vláda, keď parlament prijal Zákon o slobodnom prístupe k informáciám v máji 2000 – čo bol zatiaľ najdôležitejší krok v boji proti korupcii⁸. Zákon, ktorý vstúpil do platnosti 1. januára 2001 bol iniciovaný a výrazne podporovaný občianskou kampaňou, ku ktorej sa pripojilo viac než 120 mimovládnych organizácií a médiá⁹.

Podľa vládnych predstaviteľov ostávalo na konci februára 2002 nesplnených približne 600 úloh.¹⁰

Medzi najdôležitejšie implementované kroky a zákony patria:

- V januári 2001 vstúpili do platnosti novely Zákona o rozpočtových pravidlách¹¹, ktoré zlepšujú správu a kontrolu prostriedkov vyčlenených zo štátneho rozpočtu resp. z fondov EÚ a iných medzinárodných fondov.

⁷ Akčný plán je možné nájsť na adrese <http://www.government.gov.sk/bojprotikorupcii>, (posledná návšteva stránky 30. augusta 2002).

⁸ Napríklad od januára 2001 sú kontrolné správy Najvyššieho kontrolného úradu SR prístupné verejnosti. Vláda začala uverejňovať informácie o verejnom obstarávaní na internete a Obchodný register sa stal od januára 2001 plne prístupným na internete.

⁹ Podobná kampaň prebehla na podporu prijatia noviel v legislatíve týkajúcej sa konfliktu záujmov.

Pozri <http://www.konfliktzaujmov.sk>, (posledná návšteva stránky 30. augusta 2002).

¹⁰ Poznámky z Okrúhleho stola OSI, Bratislava, 22. február 2002.

¹¹ Zákon č. 303/1995 o rozpočtových pravidlách.

- Zákon o verejnom obstarávaní bol novelizovaný dva krát, a začiatkom roka 2002 boli ďalšie novely boli vo fáze prípravy (pozri časť 6).
- V januári 2001 vstúpil do platnosti Zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti.
- Slovensko ratifikovalo Trestnoprávny dohovor Rady Európy o korupcii, Dohovor OECD o boji proti podplácaniu zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách, a podpísalo Občiansko-právny dohovor Rady Európy o korupcii.
- V období medzi októbrom 2000 a aprílom 2001 schválil parlament nové pravidlá financovania politických strán (pozri časť 6).
- V júni 2001 bol prijatý Zákon o štátnej službe a Zákon o verejnej službe.
- Zmeny Ústavy SR boli realizované tak, aby umožnili ustanovenie úradu ombudsmana. Prvý ombudsman bol menovaný vo februári 2002.
- V roku 2000 bol prijatý nový Súdny kódex, ktorý medzi iným zavádza aj disciplinárne konanie a majetkové priznania pre sudcov. V roku 2000 sa začal realizovať na Okresnom súde v Banskej Bystrici pilotný projekt, ktorý zavádza pridelovanie prípadov jednotlivým sudcom cez počítač. V súčasnosti prebieha jeho rozšírenie na všetky slovenské súdy (pozri časť 5).

Zmeny, ktoré sú vo fáze prípravy alebo prerokovávaní:

- Ministerstvo spravodlivosti pripravilo návrh zákona na ustanovenie osobitného úradu prokuratúry na odhaľovanie korupcie a organizovaného zločinu. V marci 2002 sa návrh prerokovával. Cieľom tohto nového úradu je prelomiť siete osobných kontaktov spájajúcich rôzne štátne inštitúcie a kriminálne skupiny na krajskej a miestnej úrovni, ktoré bránia účinnému stíhaniu. Tento návrh sa však zrejme nepodarí implementovať pred voľbami v septembri 2002. Medzičasom bol zavedený inštitút agenta provokatéra, ktorý bol zatiaľ úspešne použitý v troch prípadoch.
- V júli 2001 bol prijatý Zákon o štátnej službe a Zákon o verejnej službe. Etický kódex by mal byť aplikovaný prostredníctvom Zákona o štátnej službe (pozri časť 3). Návrh Etického kódexu pre štátnych úradníkov na verejnú diskusiu na konci roku 2000 predložila Centrálna koordinačná jednotka.
- Na základe odporúčaní auditu ústredných orgánov štátnej správy sú od novembra 2001 všetky právne návrhy ministerstiev dostupné na internete pre verejnú diskusiu a pripomienky. Centrálna koordinačná jednotka

vypracovala návrh zákona na reguláciu organizovaného lobovania vo fázach parlamentnej diskusie a schvaľovania.

K máju 2002 bolo niekoľko dôležitých zmien stále v štádiu prípravy alebo prerokovávaní, čím sú vystavené riziku ich nepresadenia po parlamentných voľbách v septembri 2002. Najvypuklejšie z nich je obmedzenie parlamentnej imunity, zlepšenie legislatívy týkajúcej sa konfliktu záujmov, jej presadzovanie a monitorovanie majetku¹², takisto ako aj nový rámec pre udeľovanie licencií (povolení), ktorý sa do mája 2002 nepodarilo schváliť resp. implementovať. Dôležité zmeny v legislatívnom rámci pre súdnictvo a orgány činné v trestnom konaní zatiaľ nepriniesli viditeľné zlepšenie čo sa týka ich schopnosti súdne stíhať prípady korupcie, obzvlášť pokiaľ ide o dôležité prípady s účasťou vyšších funkcionárov.¹³

Transparency International Slovensko vzniesla niekoľko kritických námietok voči vládnej protikorupčnej politike, menovite v súvislosti s tým, že mnohé úlohy stratégie sú len formálne, a že mnohé neriešia problém znižovania korupcie; ďalej, že sa plnenie programu zbyrokratizovalo, že koordinácia medzi ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi je nedostatočná, že sa nedodržiavajú stanovené termíny, a že Riadiaci výbor neplní svoju funkciu.¹⁴

Hoci súčasná vláda sa snažila skončovať so štýlom predchádzajúcej vlády a jej ministri museli v dôsledku škandálov viac či menej spojených s podozreniami s korupciou (pozri časť 3.6) odstúpiť, aj tak vzniká dojem, že vláda samotná nejde správnym príkladom. Dôvodom môže byť to, že ministri ďalej zamestnávajú poradcov so zlou reputáciou, alebo skutočnosť, že aj keď sú podozriví úradníci zbavení svojich funkcií, nie sú potrestaní, alebo sa dokonca čoskoro

¹² Navrhovaný ústavný zákon o konflikte záujmov bol v máji 2002 zamietnutý, čím sa zmarila akákoľvek šanca na ďalšiu reformu v tejto oblasti (pozri časť 2.2)

¹³ Napríklad po škandále, ktorý vypukol na jar 2001 v súvislosti s možným zneužívaním prostriedkov PHARE, podozrivý úradník bol vypovedať až po mesiaci, a aj to až na nátlak médií. K marcu 2002 sa zdá otázne, či bude vznesené obvinenie. Začiatkom novembra 1999 sa začal prvý súdny proces v súvislosti s organizovaným zločinom, ale ani tento prípad ani mnohé ďalšie vyšetrovania vo veci údajného podvodu, korupcie alebo zneužitia právomoci v spojitosti s predchádzajúcou vládou nepriniesli žiadne odsúdenia.

¹⁴ Informácie poskytla TI - Slovensko.

objavia na inom poste.¹⁵ Odráža sa to aj v zlyhaní vlády pri presvedčaní verejnosti o nutnosti aktívne bojovať proti korupcii, a pri poskytovaní informácií o krokoch, ktoré podnikla.

Úloha občianskej spoločnosti

Mimovládny sektor zohráva vo vývoji protikorupčnej politiky veľmi dôležitú úlohu, a od volieb v roku 1998 nastal významný posun smerom k spolupráci medzi skupinami občianskej spoločnosti a štátnymi orgánmi. Napríklad:

- Kampane mimovládnych organizácií pomohli v roku 1999 zabezpečiť schválenie Zákona o slobodnom prístupe k informáciám, a významnou mierou prispeli k lobovaniu za zákony o ombudsmanovi, o verejnom obstarávaní a o štátnej službe.
- Samotná vládna protikorupčná stratégia bola formulovaná na základe návrhu, ktorý pripravila TI Slovensko, a návrh stratégie bol predložený na pripomienkovanie zo strany organizácií občianskej spoločnosti.
- V roku 2001 bola vytvorená aliancia mimovládnych organizácií pod názvom „Aliancia – Stop konfliktu záujmov“ na podporu prijatia účinnejšej legislatívy upravujúcej konflikt záujmov.¹⁶
- Mimovládne organizácie zohrali aktívnu rolu pri implementácii stratégie: napríklad Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy (INEKO) organizoval a viedol audit ústredných orgánov štátnej správy, ktorý sa uskutočnil v roku 2000 (pozri časť 3.6). TI - Slovensko pripravila tzv. Privatizačné informačné minimum (PIM) a požiadala zástupcov všetkých politických strán, aby verejne vyhlásili svoj záväzok ho dodržiavať. PIM bolo začlenené do Akčného plánu Ministerstva privatizácie. Právna iniciatíva pre strednú a východnú Európu Americkej komory právnikov (ABA CEELI) poskytla preklad, analýzu, workshopy a školenia o Zákone o slobodnom prístupe k informáciám pre sudcov, novinárov a mimovládne organizácie, financovala projekt hodnotenia vládnych protikorupčných akčných plánov. Táto organizácia taktiež spolupracuje s Ministerstvom spravodlivosti na

¹⁵ Jedným z najokatejších príkladov bolo menovanie Jaromíra Košína do funkcie riaditeľa Štátneho fondu trhovej regulácie v roku 1999, a to napriek skutočnosti, že všetky strany vládnucej koalície boli informované o obvineniach vznesených voči nemu zo sprenevery, podvodu a iných priestupkov, ktorých sa dopustil ako bývalý riaditeľ súkromnej spoločnosti. Pozri denník *Národná obroda*, 17. september 1999.

¹⁶ Viac na <http://www.konfliktzaujmov.sk>, (posledná návšteva stránky 30. augusta 2002)

reformy súdництва, a so Združením sudcov Slovenska na prieskume korupcie v súdnictve a na workshopoch o etike.

Vo väzbe na aktivity občianskej spoločnosti v oblasti boja proti korupcii je najväčším nedostatkom absencia akejkoľvek účasti podnikateľských organizácií na týchto aktivitách.

1.4 DOPAD PRÍSTUPOVÉHO PROCESU K EÚ

Hodnotenie Slovenska zo strany EÚ

Do roku 1999 Európska komisia nepovažovala Slovensko za krajinu spĺňajúcu kodanské politické kritériá. *Pravidelné správy 1998 a 1999* Komisie sa o miere korupcie nevyjadrovali, a obmedzili sa len na vyjadrenia, že úsilie vynaložené na boj s korupciou bolo zatiaľ nedostatočné.¹⁷ *Pravidelná správa 2000* uznala istý pokrok, najmä uvedenie vládnej protikorupčnej stratégie, ale zdôraznila potrebu preniesť túto stratégiu do konkrétnych opatrení, pričom dodala, že „Existuje podozrenie, potvrdené z rôznych zdrojov, že korupcia je na Slovensku veľmi rozšírená, a že buď stúpa alebo prinajlepšom ostáva rovnaká.“¹⁸ *Pravidelná správa 2001* bola pozorovateľne pozitívnejšia, a uznala niekoľko pozitívnych krokov.¹⁹

Stratégia prevencie trestnej činnosti prijatá vládou v roku 1999 odrážala odporúčania spoločného programu EÚ a Rady Európy pod názvom OCTOPUS, a tlak zo strany EÚ bol jedným z významných stimulov pre vypracovanie Národného programu boja proti korupcii.

Hodnotenie korupcie sa v *pravidelných správach* postupne zlepšovalo. Do roku 2001 Komisia uznala „neustály pokrok“ v boji proti korupcii, najmä v implementácii Národného programu do konkrétnych krokov a stratégie a v oblasti aplikácie medzinárodných záväzkov. Správa ale konštatovala, že:

Avšak korupcia zostáva vážnym dôvodom obáv. Aby sa napreďovalo v zlepšovaní boja proti korupcii, Slovensko by malo striktnie implementovať akčné plány, prísne presadzovať existujúcu legislatívu a dokončiť legislatívnu plánovanú, ako aj posilniť administratívne kapacity a koordináciu medzi zainteresovanými orgánmi.²⁰

¹⁷ Komisia Európskej únie, *Pravidelná správa Komisie o pokroku Slovenska v príprave na vstup do EÚ, 1998*, str.10; Komisia, *Pravidelná správa 1999*, str. 15

¹⁸ Komisia, *Pravidelná správa 2000*, str. 18

¹⁹ Komisia, *Pravidelná správa 2001*, str. 18

²⁰ Komisia, *Pravidelná správa 2001*, str. 24

Správa Európskeho parlamentu o žiadosti Slovenska o členstvo v Európskej únii a o stave rokovaní (2001) poznamenáva, že Slovensko dosiahlo pokrok v boji proti kriminalite a korupcii formulovaním cielenej vládnej politiky a vítanej zvýšenej medzinárodnej spolupráce.²¹

Pomoc EÚ

Európska únia pomáha vláde v jej boji proti korupcii prostredníctvom niekoľkých programov PHARE (pozri tabuľku 5).

Tabuľka 5: Programy PHARE na pomoc Slovensku v boji proti korupcii

Obdobie	Program	Príjemca a finančné prostriedky (euro)
1999	Boj proti korupcii a organizovanému zločinu. Posilnenie policajnej kapacity v boji proti korupcii a organizovanému zločinu. Pomoc colnej správe v boji proti organizovanému zločinu, korupcii a praniu špinavých peňazí.	Ministerstvo vnútra, 2,2 mil. Ministerstvo vnútra, 5 mil. Colná správa, 700.000
1999–2001	Boj proti korupcii a organizovanému zločinu	Najvyšší kontrolný úrad, zamestnanci Národnej banky a bánk vo vlastníctve štátu
2000	Podpora implementácie Národného programu boja proti korupcii: Zvýšenie kapacity orgánov zodpovedných za trestné konanie v boji proti korupcii Zníženie korupcie v štátnej správe a v spoločnosti, zníženie možností pre korupcia a posilnenie kapacity orgánov činných v trestnom konaní	Ministerstvá spravodlivosti a vnútra, správy z monitoringu a podpora zákona pre boj proti korupcii Úrad vlády, 6,5 mil.

Prameň: Transparency International Slovensko

²¹ Návrh správy o žiadosti Slovenska o členstvo v Európskej únii a stave rokovaní (COM(2000)711 – C5 - 0611/2000 – 1997/2173 (COS), Výbor pre zahraničné veci, ľudské práva, spoločnú bezpečnostnú a obrannú politiku, spravodajca : Jan Marinus Wiersma, návrh z 8. mája 2001.

Slovensko sa stalo členom GRECO v apríli 1999 a bolo hodnotené v septembri 2000. Správa uznala pokrok v protikorupčnej politike, ale vyjadrila znepokojenie nad výskytom korupcie, a to najmä v súdnictve, a vyzvala k účinnej implementácii širokého spektra opatrení, vrátane účinnejšej kontroly privatizácie, reformy polície a súdnictva, daňových úradov a licenčných konaní a predpisov v oblasti konfliktu záujmov.²²

²² GRECO, *Hodnotiaca správa o Slovensku*, ktorú prijalo GRECO na 4. plenárnom zasadnutí, 12.-15. decembra 2000.

2. INŠTITÚCIE A LEGISLATÍVA

2.1 PROTIKORUPČNÁ LEGISLATÍVA

Trestný zákon postihuje aktívne a pasívne úplatkárstvo v priamej aj nepriamej forme, ako aj úplatky poskytnuté zahraničným a domácim úradníkom, sudcom, súdnym úradníkom a zamestnancom medzinárodných alebo medzivládnych organizácií a orgánov, a taktiež korupciu v súkromnom sektore.²³ Ustanovenia o úplatkárstve sa nevzťahujú len na úradníkov, ale na akékoľvek konanie spojené s poskytovaním vecí verejného záujmu, a to nasledovne:

- Trestná sadzba za pasívne úplatkárstvo môže byť až tri roky odňatia slobody alebo peňažný trest. V prípade, že bola spôsobená škoda veľkého rozsahu, páchatel je verejným činiteľom alebo ak úplatok prijal výmenou za porušenie zákona, stanovujúceho jeho povinnosti, trestná sadzba je až do piatich rokov odňatia slobody.
- Na aktívne úplatkárstvo sa vzťahuje trestná sadzba do výšky dvoch rokov (troch rokov, ak je páchatel verejným činiteľom), a do výšky piatich rokov v prípade škody veľkého rozsahu, alebo ak páchatel podpláca ako člen organizovanej skupiny.
- Zneužívanie právomoci verejného činiteľa – kedy verejný činiteľ, ktorý s úmyslom spôsobiť škodu inej osobe, či s úmyslom zadovážiť neoprávnený prospech, vykonáva svoje právomoci spôsobom odporujúcim zákonu, prekračuje svoje právomoci, alebo si nesplní svoje povinnosti – sa trestá odňatím slobody od šiestich mesiacov do troch rokov, alebo peňažným trestom.
- Paragraf 49 Obchodného zákonníka zaraďuje podplácanie medzi formy nekalej súťaže, a poškodená strana môže požiadať občiansky súd o zastavenie či zrušenie protizákonného stavu, a môže žiadať kompenzáciu od strany, ktorá jej svojím konaním spôsobila škodu.

Najvyšší súd definoval pojem „spoločensky prijateľný dar“ ako „veľmi malý dar, alebo dar veľmi malej hodnoty“.²⁴ Malé dary (napríklad kytica kvetov alebo

²³ Kľúčové boli dve novely z roku 1999: Zákon č.10/1999 (s platnosťou od 27. januára 1999), Zákon č.183/1999 (s platnosťou od 1. septembra 1999)

²⁴ Rozhodnutie Najvyššieho súdu č.17/1978.

pero) nie sú považované za úplatok, aj keď tu nie je stanovená žiadna presná čiastka.

Je pripravený nový Trestný zákon, ktorý by implementoval ostávajúce záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv ustanovením trestnej zodpovednosti právnických osôb za korupciu. K máju 2002 nebol zatiaľ tento návrh predložený Národnej rade.

2.2 LEGISLATÍVA O KONFLIKTE ZÁUJMOV A MAJETKOVÉ PRIZNANIA

Do apríla 2002 slovenský Zákonník práce obsahoval niekoľko všeobecných ustanovení o konflikte záujmov, vrátane toho, že verejní činitelia nesmú prijať externé zamestnanie alebo vykonávať podnikateľské aktivity bez súhlasu svojho nadriadeného. Nový Zákonník práce nezahŕňa štátnych zamestnancov, na ktorých sa teraz vzťahuje Zákon o štátnej službe (pozri časť 3.1).

Zákon o konflikte záujmov

Hlavným predpisom upravujúcim konflikt záujmov a majetkové priznania je Zákon o zamedzení rozporu záujmov pri výkone funkcie ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov²⁵. Tento zákon stanovuje rôzne povinnosti pre nasledujúcich vyšších štátnych funkcionárov: prezident, poslanci Národnej rady, členovia vlády, predseda a podpredseda Najvyššieho kontrolného úradu, sudcovia Ústavného súdu, predseda a podpredseda Najvyššieho súdu, generálny prokurátor a jeho námestník, vedúci Kancelárie prezidenta, vedúci Kancelárie Národnej rady, vedúci ústredného orgánu štátnej správy, ktorý nie sú členmi vlády, štátni tajomníci, členovia Bankovej rady Národnej banky Slovenska a riaditeľ Slovenskej informačnej služby. Tento zákon sa vzťahuje približne na 230 funkcionárov.

Štátni funkcionári okrem iného nesmú:

- prijímať dary v súvislosti s výkonom svojich povinností;
- používať svoju osobu, meno, hlas, obraz alebo podpis na reklamno-obchodné účely;
- sprostredkovať za odmenu obchodný styk so štátom alebo štátnymi podnikmi;

²⁵ Ústavný zákon č.119/1995

- poberať iný príjem, ktorý je vyšší než minimálna mesačná mzda (t.j. 114 eur v roku 2001);
- vykonávať iné platené funkcie alebo riadiť súkromné podnikateľské aktivity;
- nadobúdať štátny majetok s výnimkou verejných súťaží, verejnej dražby a kupónovej privatizácie;
- byť tichým spoločníkom.

Ten istý zákon stanovuje, že štátni funkcionári musia každý rok predložiť:

- vyhlásenie o dodržiavaní vyššie uvedených ustanovení obmedzujúcich ich iné činnosti, zoznam postov či funkcií, ktoré okrem danej štátnej funkcie zastávajú, a vyhlásenie o všetkých príjmoch z takýchto aktivít, a o akejkolvek zmene týchto skutočností musia informovať do 30 dní od takejto zmeny;
- vyhlásenie o majetkových pomeroch, vrátane všetkého nehnuteľného majetku a hnutelného majetku prevyšujúceho hodnotu 34.850 eur;
- vyhlásenie o všetkých prijatých daroch, ktorých hodnota prevyšuje minimálnu mesačnú mzdu.

Tieto vyhlásenia sa predkladajú predsedovi Národnej rady a môže ich kontrolovať výbor NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií verejných činiteľov. Tento výbor však nemá prístup k daňovým priznaniam. Podľa správy, ktorú vydala NR SR v roku 2000 v súvislosti s dodržiavaním tohto zákona, 9 funkcionárov neuviedlo žiadne informácie (medzi nimi bolo 7 poslancov NR a jeden člen vlády), 7 funkcionárov porušilo Zákon o konflikte záujmov, 50 funkcionárov vykonávalo funkcie v pracovnom pomere alebo obdobnom pracovnom vzťahu (z nich bolo 34 poslancov NR a 7 členov vlády), 34 funkcionárov (z toho 20 poslancov NR a dvaja členovia vlády) vykonávalo funkcie v orgánoch iných právnických osôb, 35 funkcionárov (z toho 29 poslancov NR, jeden člen vlády a dvaja štátni tajomníci) zastávalo funkcie v miestnej samospráve, a 28 funkcionárov (z toho 22 poslancov NR a dvaja členovia vlády) uviedlo podiel v obchodných spoločnostiach.²⁶

Zákon z roku 1995 nie je v praxi účinný. Príbuzní funkcionárov, na ktorých sa zákon vzťahuje, nemajú žiadnu povinnosť priznať svoje aktíva, a navyše štátne podniky a podniky s podielom štátu nie sú týmto zákonom pokryté. Okrem toho, vyhlásenia o majetku a majetkových podieloch nie sú verejne dostupné, čo v podstate vylučuje verejnú kontrolu, hoci niektorí členovia parlamentu sa nedávno rozhodli svoje majetkové priznania zverejniť. Ak funkcionár porušuje

²⁶ Správa Výboru NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií verejných činiteľov o výsledkoch skúmania vyhlásení verejných činiteľov a ich majetkových priznaní, 2000.

uvedený zákon, Národná rada môže hlasovaním nariadiť zastavenie jeho nezákonných aktivít, a ak by tak neurobil, môže ho potrestať zbavením funkcie. Tento postup však nebol nikdy využitý.

V roku 2001 Národná rada zamietla dve novely vyššie uvedeného zákona; navrhované novely mali za cieľ zverejnenie vyhlásení, rozšírenie právomocí výboru, a presnejšie vymedzenie zakázaných činností. Pracovná skupina ustanovená Národnou radou predložila v januári 2002 NR návrh troch nových zákonov upravujúcich konflikt záujmov: všeobecný ústavný zákon, zákon upravujúci členov parlamentu a ústavných činiteľov, a zákon zahŕňajúci miestnu a krajskú samosprávu. V máji 2002 však parlament návrh tohto ústavného zákona zamietol, a ďalšie dva návrhy neboli ani prerokované.

2.3 KONTROLA A AUDIT

Slovensko prijalo legislatívu vytvárajúcu celkový rámec pre verejnú finančnú kontrolu a audit, a to hlavne prostredníctvom nového Zákona o finančnej kontrole a vnútornom audite, ktorý vstúpil do platnosti v januári 2002.

Najvyšší kontrolný úrad

Externý audit verejného sektora vykonáva Najvyšší kontrolný úrad SR (NKÚ), zriadený v roku 1993²⁷ na monitorovanie štátnych financií, rozpočtov a platieb, a na riadenie majetku a vlastníckych práv štátu. Národná rada Slovenskej republiky volí predsedu a dvoch podpredsedov NKÚ na obdobie siedmich rokov. NR SR ich môže za istých okolností aj odvolať, napríklad pri odsúdení za spáchanie trestného činu, pri nevykonávaní si povinností, alebo pri vykonávaní aktivít nezlučiteľných s funkciou. Avšak v roku 1994 Národná rada odvolala jedného predsedu a dvoch podpredsedov bez toho, že by boli splnené takéto podmienky pre odvolanie. V súčasnosti sa zdá, že nezávislosť NKÚ je relatívne zabezpečená.

NKÚ môže kontrolovať hospodárenie s rozpočtovými prostriedkami, ktoré schválila Národná rada alebo vláda, vrátane čiastočnej kontroly hospodárenia miestnych samospráv a právnických osôb, ďalej kontroluje hospodárenie s majetkom a prostriedkami, na ktoré vláda poskytla záruku, ako aj nakladanie s majetkom a prostriedkami získanými zo zahraničných zdrojov (vrátane EÚ). Kontrola výberu daní a cieľ tiež spadá pod kompetencie NKÚ. Zmeny ústavy, ktoré vstúpili do platnosti v januári 2001, a novely Zákona o NKÚ prijaté v októbri 2001, rozšírili

²⁷ Zákon o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky, č. 39/1993.

kompetenciu NKÚ explicitne na všetky verejné finančné zdroje, vrátane čiastočnej, ale stále nie dostatočnej kontroly miestnych samospráv (predtým oblast s obzvlášť nedostatočnou kontrolou), Fondu národného majetku a finančných prostriedkov EÚ.

Vyššie uvedený zákon jasne nezakotvuje nezávislosť NKÚ pri stanovovaní svojho plánu kontroly, a explicitne ustanovuje, že Národná rada môže poveriť NKÚ vykonaním špeciálnych auditov. Avšak v praxi takéto poverenia netvoria významný podiel práce NKÚ.

NKÚ podáva správu o výsledkoch svojich kontrolných aktivít Národnej rade aspoň jedenkrát za rok. Na žiadosť Národnej rady môže vykonávať dodatočné kontroly. Zatiaľ však neexistujú účinné mechanizmy, ktoré by zabezpečovali splnenie záverov NKÚ a kontrolované orgány nie vždy vykonávajú nápravné opatrenia.²⁸ Vo svojej *Hodnotiacej správe 2000* skupina GRECO odporučila, aby sa právomoci NKÚ rozšírili, najmä pokiaľ ide o hodnotenie a navrhovanie účinných opatrení na zlepšenie hospodárenia verejných subjektov.²⁹

Od januára 2001 sú správy z kontrol NKÚ verejne dostupné podľa Zákona a slobodnom prístupe k informáciám, a médiá tieto správy využívajú na presadzovanie zmien.

Aj keď vláda často žiada NKÚ o kontrolu inštitúcií, ktoré sú verejne pranierované pre netransparentnosť, jeho kontroly sú skôr zamerané na formálny súlad so zákonom. Existuje niekoľko prípadov kontroly, ktoré boli predložené generálnej prokuratúre. V období od roku 1995 do marca 2000 predložil NKÚ generálnej prokuratúre len 11 prípadov, pričom ani jeden z nich nevedol k odsúdeniu.³⁰

Vnútoraná kontrola a audit

Nový Zákon o finančnej kontrole a vnútornom audite zriadil funkčne nezávislé útvary vnútorného auditu vo všetkých ústredných orgánoch a Ministerstvu financií ukladá zodpovednosť za zabezpečenie koordinácie a dohľadu nad fi-

²⁸ Napríklad v roku 2001 NKÚ vykonal na Ministerstve pôdohospodárstva kontrolu týkajúcu sa implementácie odporúčaných náprav vyplývajúcich z auditu v roku 1999. NKÚ zistil, že boli prijaté iba 4 z 15 nápravných opatrení. Pozri *Národná obroda*, 20. júl 2001.

²⁹ GRECO, *Hodnotiaca správa o Slovensku*, str.16.

³⁰ TI - Slovensko, *Kontrola a jej úloha v boji proti korupcii*, Bratislava 2001, str. 30.

nančnou kontrolou. V októbri 2001 zriadilo Ministerstvo financií Oddelenie metodiky finančnej kontroly a vnútorného auditu. V *Pravidelnej správe 2001* EÚ vyslovila Slovensku uznanie za pokrok dosiahnutý v oblasti finančnej kontroly.³¹

2.4 PROTIKORUPČNÉ INŠTITÚCIE

Na Slovensku neexistuje žiadna ústredná protikorupčná inštitúcia. Avšak nasledujúce útvary sa čiastočne alebo výhradne špecializujú na vyšetrovanie a stíhanie korupcie:

- Odbor boja proti korupcii a organizovanej kriminalite bol vytvorený v roku 1998 ako súčasť Úradu inšpekčnej služby Policajného zboru. Tento odbor má právomoc pre celú Slovenskú republiku, a pôsobí na dvoch miestach, v Košiciach a v Žiline, s počtom zamestnancov 28 (k februáru 2002). Štatistika o vyšetrovaných a vyriešených trestných činoch je plne verejne dostupná a pravidelne predkladaná na tlačových konferenciách Ministerstva vnútra. V roku 2001 uvedený odbor inicioval trestné konanie v 33 prípadoch, vrátane niekoľkých prípadov na vysokých úrovniach – napríklad údajné ponúknutie úplatku ministrovi dopravy, škandál v súvislosti s financovaním politickej strany, do ktorého bolo údajne zapojené Kresťanskodemokratické hnutie (pozri časť 6.3), a škandál týkajúci sa prideľovania prostriedkov EÚ (pozri časť 3.6). Do februára 2002 sa pred súd nedostal žiadny prípad týkajúci sa korupcie na vyššej úrovni. Na vyšetrovanie korupcie existuje v rámci polície samostatné oddelenie (pozri časť 8.1).
- V apríli 2000 bolo na Generálnej prokuratúre SR založené Oddelenie boja s korupciou, ktoré má riadiť a koordinovať boj proti korupcii na všetkých prokuratúrach. Toto oddelenie nemá žiadne špeciálne právomoci alebo kompetencie.

2.5 OMBUDSMAN

Zákon o ombudsmanovi schválila Národná rada v decembri 2001 a do platnosti vstúpil v januári 2002. Národná rada volí ombudsmana na obdobie piatich rokov

³¹ Komisia, *Pravidelná správa 2001*, str. 86–87.

na návrh aspoň 15 poslancov parlamentu. Prvé voľby sa očakávali vo februári 2002 a aktivity ombudsmana je zatiaľ ťažké hodnotiť.

Funkciou ombudsmana je ochrana základných práv a slobôd jednotlivcov a právnických osôb tam, kde konanie resp. nekonanie alebo rozhodnutie orgánov verejnej správy je v rozpore so zákonom alebo v rozpore s princípmi demokratického a právneho štátu. Pod právomoc ombudsmana spadá prešetrenie krokov štátnych inštitúcií, orgánov územnej samosprávy, ako aj právnických či fyzických osôb, ktorým bola zákonom udelená právomoc rozhodovať o právach a povinnostiach iných fyzických alebo právnických osôb v oblasti verejnej správy. Ombudsman nemôže prešetrovať konanie vlády, Národnej rady, Ústavného súdu, NKÚ, informačnej služby, policajných vyšetrovateľov, prokurátorov a súdov (s výnimkou správy súdov).

Ombudsman je oprávnený prešetrovať podania, a ak výsledky jeho šetrenia odhalia porušenie zákona, upovedomí o tom príslušnú inštitúciu, ktorá mu musí podať správu o vykonaných nápravných opatreniach do 30 dní. Ak sa tak nestane, ombudsman upovedomí nadriadený orgán a následne vládu. Ombudsman predkladá správu o svojich aktivitách Národnej rade v prvom štvrtroku každého roka.

3. VÝKONNÁ MOC A ŠTÁTNA SLUŽBA

Slovensko schválilo dôležité legislatívne reformy na zavedenie odpolitizovanej a profesionálnej štátnej služby, a implementovalo ďalšie kroky na zvýšenie transparentnosti.

Odvolaania sa proti správnym rozhodnutiam nie sú dostatočne efektívne. Korupcia vo verejnej správe predstavuje vážny problém, ktorý zhoršujú rozsiahle problémy spojené s konfliktom záujmov a zložité konania udeľovania povolení.

3.1 ŠTRUKTÚRA A LEGISLATÍVNY RÁMEC

Do 1. apríla 2002 bola štátna služba upravená hlavne Zákonníkom práce (pozri časť 3.2). Nový Zákon o štátnej službe vstúpil do platnosti 1. apríla 2002. Tento zákon vyvára rámec pre nezávislú kariérnu štátnu službu založenú na zásluhách resp. kvalite práce.

Podľa toho zákona sú štátni úradníci prijímaní výberovým konaním, s výnimkou ministrov a ich štátnych tajomníkov. Úrad pre štátnu službu má vykonávať celkový dohľad nad dodržiavaním nového zákona. V marci 2002 nebol tento úrad ešte vytvorený, takže je príliš skoro na posúdenie účinnosti nového systému.

3.2 SPRÁVNE KONANIE A MOŽNOSŤ DOSIAHNUTIA NÁPRAVY

Podľa zákona z roku 1967 o správnom konaní musí byť správne rozhodnutie vydané do 30 dní. V komplikovaných prípadoch môžu orgány túto lehotu predĺžiť do 60 dní, prípadne na viac, pričom je potrebné stranám konania podať vysvetlenie tohto rozhodnutia. Všetky zúčastnené strany majú právo byť informované o dôvodoch rozhodnutia v správnom konaní. Dôvody a vysvetlenia rozhodnutí nie sú väčšinou zverejňované, hoci informácie je možné požadovať podľa nového Zákona o slobodnom prístupe k informáciám (pozri časť 9).

Podľa zákona majú všetky strany správneho konania právo byť informované o dôvodoch rozhodnutia v správnom konaní. Avšak pojem „účastník“ je definovaný príliš úzko ako subjekt, o ktorého záujmoch sa má konať. Účastníkom

môže byť taktiež ktokoľvek, kto tvrdí, že jeho práva môžu byť rozhodnutím úradu dotknuté, ak daný úrad s týmto postavením súhlasí.

Účastníci konania sa do 15 dní môžu proti rozhodnutiu odvolať na tom istom orgáne, ktorý rozhodnutie vydal. Tento môže rozhodnúť, iba ak jej vyhoví v celom rozsahu, inak rozhoduje nadriadený orgán. Proti rozhodnutiu sa dá potom odvolať na súde, ktorý môže rozhodnutie zrušiť ale nie zmeniť.

Súčasná úprava nie je v praxi účinná. Skutočnosť, že orgány môžu predĺžiť lehotu na rozhodnutie a úzka definícia pojmu „účastník“ znamená, že existuje nedostatočne účinný spôsob dosiahnutia nápravy. Začiatkom roka 2002 sa pripravovala novela Zákona o správnom konaní, ktorá by rozšírila definíciu pojmu „účastník“.

V praxi je priestor pre výhradné rozhodnutia vyšších úradníkov veľký. Napríklad Zákon o správnom konaní umožňuje úradníkom svojvoľne urobiť rozhodnutia odlišné od odporúčaní expertných komisií. Typickým príkladom je prípad, v ktorom minister zdravotníctva rozhodol odlišne od názoru komisie vo veci miery úhrady konkrétnych liekov zo systému zdravotného poistenia.

Kompenzácia

Podľa zákona z roku 1969 o zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nezákonným postupom, môžu občania žiadať kompenzáciu za škody znášané v dôsledku neprimerane dlhých konaní. Občania majú právo na kompenzáciu škôd pri splnení troch podmienok: došlo k porušeniu úradného postupu, k vzniku škody a existuje príčinná súvislosť medzi týmito dvoma javmi. Pojem „nesprávny úradný postup“ nie je definovaný a je ponechaný na výklad podľa rozhodnutí súdov a doterajšej praxe. Žiadosti o náhradu škody sú oslobodené od súdnych poplatkov. Občania nárokujejúci si náhrady škôd týmto spôsobom môžu svoje nároky uplatňovať v samostatnom občianskoprávnom konaní.

Mechanizmy sťažností

Podľa zákona z roku 1998 o sťažnostiach má každý nárok na podanie sťažnosti proti postupu inštitúcie verejnej správy, ak boli jeho práva alebo záujmy porušené alebo ohrozené konaním resp. nekonaním inštitúcie. Vo všeobecnosti je na vybavovanie sťažností oprávnený vedúci predstaviteľ daného orgánu. Požaduje sa, aby orgán prešetril každú sťažnosť a informoval sťažovateľa o výsledku do 30 dní. Orgány musia viesť písomné záznamy o sťažnostiach, o výsledkoch konania o sťažnostiach, o prijatých opatreniach a o čase, kedy boli tieto opatrenia

prijaté.³² Prešetrovanie sťažností nie je obmedzené len na formálnu zákonnosť postupu orgánu, viaže sa tiež na podstatu rozhodnutia, dôvody na rozhodnutie a konkrétne určenie zodpovednosti.

Tabuľka 6 znázorňuje počet podaní a sťažností zaznamenaných v rokoch 1993–1999. Odkedy vstúpil do platnosti nový zákon, počet sťažností sa dramaticky zvýšil.

Tabuľka 6 : Podania, sťažnosti a právne oznámenia v rokoch 1993-1999

Rok	Stažnosti a oznámenia
1993	2 325
1994	1 696
1995	2 688
1996	2 827
1997	1 678
1998	2 515
1999	24 400

Prameň: Úrad vlády SR, *Správy o riešení sťažností a podaní*.

3.3 KONFLIKT ZÁUJMOV A MONITOROVANIE MAJETKU

Okrem ustanovení o konflikte záujmov opísaných v časti 2.2, Zákon o štátnej službe obsahuje tiež ustanovenia o konflikte záujmov a monitorovaní majetku štátnych zamestnancov. Štátni úradníci sú povinní oznámiť Úradu pre štátnu službu akýkoľvek skutočný alebo potenciálny konflikt záujmov, a ich príbuzní nesmú pracovať ako ich podriadení. Zákon takisto stanovuje široké obmedzenia pre vykonávanie obchodných aktivít alebo inej zárobkovej činnosti, aj keď neexistujú žiadne obmedzenia pre zamestnanie nasledujúce po štátnej službe.

³² Táto lehota môže byť v obzvlášť komplikovaných prípadoch predĺžená. Nová lehota pre odpoveď je 30 dní a vedúci predstaviteľ úradu môže túto lehotu predĺžiť o ďalších 30 dní, pričom je nutné podať sťažovateľovi vysvetlenie.

Do doby písania tohto materiálu sa vyskytlo veľa prípadov naznačujúcich zneužitie konfliktu záujmov. Napríklad začiatkom roku 2002 jeden z poradcov predsedu vlády pre otázky bezpečnosti a krízových stavov bol zároveň členom štatutárneho orgánu spoločnosti, ktorá získala vládny kontrakt na stavbu mosta (s príspevom EÚ).³³ Prieskumy napríklad ukazujú, že na získanie štátnych objednávok sa často využívajú rôzne kontakty a príbuzní (pozri časť 7.3).

3.4 MECHANIZMY VNÚTORNEJ KONTROLY

Zákon o štátnej službe definuje nové mechanizmy vybavovania sťažností pre štátnych úradníkov. Ak sa úradník domnieva, že jeho práva súvisiace s výkonom jeho povinností boli porušené, môže podať sťažnosť predsedovi Úradu pre štátnu službu, ktorý musí vo veci sťažnosti rozhodnúť.

Slovenský právny systém neumožňuje ochranu „informátorov“ (anglické „whistleblower“ – ten, kto informuje o nekalom konaní inej osoby), a miestna kultúra odrádza od takéhto oznamovania. V skutočnosti podľa Trestného zákona,

Kto o inom oznámi nepravdivý údaj, ktorý je spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť u spoluobčanov, najmä poškodiť ho v zamestnaní, narušiť jeho rodinné vzťahy alebo spôsobiť mu inú vážnu ujmu, potrestá sa odňatím slobody do výšky dvoch rokov, alebo peňažným trestom.³⁴

Pracovná skupina vytvorená Ministerstvom spravodlivosti má za úlohu vypracovať odporúčania týkajúce sa zavedenia inštitútu informovania a ochrany informujúcich osôb do slovenskej legislatívy. Právna úprava zavádzajúca tento mechanizmus nestihne byť prerokovaná a prijatá pred voľbami 2002.

3.5 STYK S VEREJNOSŤOU

Okrem právnych ustanovení týkajúcich sa darov a iných výhod, definujú zamestnanecké pravidlá mnohých štátnych inštitúcií to, aké dary môžu zamestnanci prijať. Vo väčšine prípadov je formulácia všeobecná; napríklad prijímanie malých darov je povolené, pričom nie je uvedená žiadna definícia toho, čo sa považuje za „malý dar“.

³³ Informácie poskytl TI Slovensko.

³⁴ Trestný zákon, paragraf 206.

Úrad pre štátnu službu predložil v júli 2002 na verejnú diskusiu Etický kódex pre zamestnancov štátnej správy, verejnej správy a volených zástupcov samospráv. Kódex by mal byť záväzný pre štátnych úradníkov na ktorých sa vzťahuje Zákon o štátnej službe³⁵, a mal by slúžiť ako odporúčanie pre ďalšie skupiny, ktorých sa týka.

3.6 KORUPCIA

Podľa *Diagnostického prieskumu korupcie na Slovensku*, uskutočneného Svetovou bankou v roku 2000, vyše 35% domácností a 40% podnikateľov považovalo korupciu na ministerstvách za veľmi rozšírenú (pozri časť 1.2). Existuje niekoľko závažných údajov poukazujúcich na korupciu vo verejnej správe. Podľa *Výročnej správy* NKÚ z roku 1999 len za uvedený rok bolo zistených celkom 10471 porušení zákona v štátnej správe.³⁶ Správa naznačila, že „štátne fondy“ (mimorozpočtové orgány ustanovené na podporu konkrétnych cieľov, napríklad cestnej infraštruktúry alebo kultúry, ktoré sú financované z peňazí daňových poplatníkov) sa stali exemplárnymi príkladmi netransparentného využívania verejných peňazí, a že ich aktivity vyvolali mnohé podozrenia z korupcie. Mnohé z týchto fondov boli zrušené (pozri časť 4.2).

Audit, ktorý vykonal NKÚ v Úrade správy štátnych hmotných rezerv (SŠHR), sa časovo zhodoval s vyšetrovaním útvaru polície pre ekonomickú kriminalitu. Následná správa NKÚ naznačovala, že pracovníci Úradu boli zapojení do trestnej činnosti, a bývalý predseda SŠHR verejne pripustil, že „určité vplyvné skupiny boli spokojné s bývalým štýlom práce na SŠHR.“³⁷

Ďalšia kontrola NKÚ odhalila mnohé nezrovnalosti v spravovaní finančných záväzkov Slovenskej správy ciest (SSC) voči stavebným spoločnostiam budujúcim diaľnice. Audit okrem iného odhalil, že niektoré dlho nepovšimnuté finančné nároky boli uspokojené so „záhadnou“ rýchlosťou po tom, čo ich odkúpili iné spoločnosti s províziou až 20% za uspokojenie týchto pohľadávok, ktoré SSC zaplatila. Niekoľko vyrovnaní pohľadávok sa uskutočnilo na základe písomných príkazov obchodného riaditeľa SSC alebo generálneho riaditeľa SSC.³⁸

³⁵ Zákon o štátnej službe, paragraf 6, ods. 2 s).

³⁶ Denník *Sme*, 4. máj 2000.

³⁷ Týždenník *Profit*, 21. júl 2000.

³⁸ Týždenník *Profit*, 10. apríl 2000.

Jedným z najmarkantnejších prípadov korupcie v uplynulých rokoch bolo v roku 2001 prepustenie vedúceho oddelenia pre európsku integráciu zodpovedného za koordináciu prostriedkov PHARE na Úrade vlády kvôli podozreniam, že prostredníctvom súkromných spoločností mal sám prospech z prostriedkov, ktoré boli týmto firmám pridelené z projektov PHARE. K marcu 2002 polícia nemala dostatok dôkazov na vznesenie obvinenia.³⁹

Audit ústrednej štátnej správy⁴⁰ (pozri časť 1.3), vykonaný v rámci úsilia vlády v boji proti korupcii, odhalil širokú prezamestnanosť v orgánoch ústrednej štátnej správy, čo je viac-menej nekalý jav, ktorý sa objavil hlavne počas predchádzajúcej vlády.⁴¹ Audit taktiež identifikoval niekoľko vážnych nedostatkov predstavujúcich potenciál pre korupciu, a to najmä:

- nedostatočná transparentnosť aktivít štátnych inštitúcií;
- neschopnosť štátnej správy vypočítavať náklady a ceny tovarov a služieb, ktoré poskytuje;⁴²
- nedostatok jasného rozdelenia funkcií a zodpovedností;
- rozsiahle vyhýbanie sa Zákonu o verejnom obstarávaní: na mnohé objednávky neprebehlo ponukové konanie, keďže nepresahovali finančný limit pre povinné vyhlásenie súťaže;
- správa nehnuteľností vo vlastníctve štátnych orgánov trpí systémom svojvoľného pridelenia priestorov orgánom ústrednej štátnej správy a ubytovania pre zamestnancov založeného do značnej miery na osobných známostiach.

³⁹ Okrúhly stôl OSI, Bratislava, 22. február 2002.

⁴⁰ Nariadenie vlády č. 985/1999. Audit sa zamerával najmä na ministerstvá, ostatné ústredné orgány štátnej správy, a rozpočtové a príspevkové (čiastočne financované zo štátneho rozpočtu) organizácie v ich kompetencii. Celkovo bolo preverených 172 inštitúcií so 40 962 zamestnancami. Podrobnejšie pozri www.ineko.sk (posledná návšteva stránky 30. augusta 2002).

⁴¹ Medzi pestré príklady patrí aj veľké množstvo podriadených organizácií založených Ministerstvom pôdohospodárstva, napríklad Ústavu tráv, ktorý zamestnáva 130 ľudí. Okrúhly stôl OSI, Bratislava, 22. februára 2002.

⁴² Napríklad, ak organizácie realizujú kvázi komerčné aktivity, môžu sa dopúšťať nekalej súťaže a plytvat štátnymi prostriedkami. Systém poskytovania štátnych dotácií poskytovateľom služieb – vo všeobecnosti príspevkovým a rozpočtovým organizáciám – namiesto nákupu služieb, taktiež vedie k realizácii kvázi komerčných tovarov a služieb bez jasnej kalkulácie nákladov a cien.

Na základe uvedeného auditu sa implementovali niektoré kroky na zvýšenie transparentnosti, predovšetkým povinnosť všetkých orgánov štátnej správy pripravovať výročné správy, uskutočniť verejné prejednávania legislatívnych návrhov. Umožnila sa verejná diskusia o návrhoch a ich pripomienkovanie prostredníctvom internetu a presadila sa úprava podlimitného obstarávania (pozri časť 7.1).

4. ZÁKONODARNÁ MOC

Kontrola štátneho rozpočtu sa od roku 2001 zlepšila vďaka tomu, že predtým mimorozpočtové fondy, u ktorých existovala len obmedzená možnosť kontroly, sa buď zrušili alebo boli zahrnuté do rozpočtu. Avšak existujú indície o neprijateľných úzkych väzbách medzi poslancami a obchodnými záujmami. Takúto prax a korupciu podporuje absencia účinnej úpravy konfliktu záujmov, ako aj rozsiahla imunita poslancov. Snahy o reformy v týchto oblastiach ako súčasť vládnej protikorupčnej stratégie boli zamietnuté.

4.1 VOLBY

Volby na Slovensku sú slobodné a spravodlivé. Na volby dohliada volebná komisia pozostávajúca zo zástupcov všetkých politických strán, ktorých členovia kandidujú vo voľbách.

4.2 ROZPOČET A KONTROLNÉ MECHANIZMY

Zákon o štátnom rozpočte podlieha schváleniu slovenským parlamentom. Avšak niektoré kategórie verejných výdavkov si predtým nevyžadovali legislatívne schválenie, najmä rozpočet dôchodkového, zdravotníckeho a nemocenského poistenia, rozpočty obcí a rozpočet centrálnej banky. Avšak 9 z bývalých 12 štátnych fondov bolo v roku 2001 zrušených, a od roku 2001 sú všetky výdavky zahrnuté do rozpočtu. O kontrole a audite verejných výdavkov sa píše v časti 2.4.

4.3 KONFLIKT ZÁUJMOV A MONITOROVANIE MAJETKU

Ako už bolo spomenuté v časti 2.2, súčasné ustanovenia o konflikte záujmov a majetkových priznaniach sú neúčinné, a zdá sa, že reforma je zablokovaná kvôli zamietavému postoju poslancov. Centrálna koordinačná jednotka boja proti korupcii pripravila návrh zákona o vstupe záujmových skupín do rozhodovacieho a legislatívneho procesu, ktorý sa opiera o povinnosť všetkých štátnych orgánov zapojených do prípravy zákonov zverejňovať navrhované zákony pred ich schválením. Okrem toho koordinačná jednotka vypracovala súbor princípov pre právnu úpravu lobovania, ktorá by definovala pojmy „lobing“, „lobista“,

a „lobovaný subjekt“, vymedzila by práva a povinnosti lobistov a stanovila sankcie za ich nedodržovanie. Nepredpokladá sa, že by bol niektorý z týchto návrhov prijatý pred voľbami v septembri 2002.

4.4 IMUNITA

Imunita poslancov na Slovensku je vo všeobecnosti považovaná za rozsiahlu: člen parlamentu nemôže byť stíhaný ale vzatý do vyšetrovacej väzby, pokiaľ ho Národná rada hlasovaním nezbaví imunity na základe návrhu mandátového a imunitného výboru. Podľa údajov, ktoré uviedla vo svojom hodnotení skupina GRECO, v priebehu dvoch rokov pred septembrom 2000 bolo podaných 20 návrhov na zbavenie imunity, a výbor vyhovel „prevažnej väčšine“ žiadostí. Avšak vyskytli sa prípady jasného zneužitia poslaneckej imunity. V prvom rade išlo o prípad, kedy Národná rada zamietla žiadosť o zbavenie imunity Gustáva Krajčího, poslanca za bývalé vládne HZDS a bývalého ministra vnútra, ktorý bol podozrivý zo vzatia úplatku. Na druhej strane parlament zbavil imunity Imricha Sládečka, poslanca vládnej koalíciej Strany občianskeho porozumenia (SOP), podozrivého z účasti na podvoch v kauze Centrogel.⁴³ Pri zmenách Ústavy v súvislosti s jej novelou, schválenou v roku 2000, boli predložené aj návrhy na zníženie rozsahu poslaneckej imunity, ale tie boli zamietnuté. V tejto problematike sa v rámci vládnej protikorupčnej stratégie nepodarilo dosiahnuť žiadny zjavný pokrok.

4.5 KORUPCIA

Za posledné tri roky sa nevyskytli trestnoprávne prípady korupcie poslancov parlamentu. Avšak objavilo sa niekoľko silných náznakov úzkej väzby členov parlamentu na súkromné spoločnosti. Napríklad je bežné, že poslanci používajú autá, ktoré im poskytujú súkromné firmy – čo nie je podľa zákona zakázané. Ako príklad uvádzame prípad ministra hospodárstva Lubomíra Haracha, ktorý používal automobil vo vlastníctve súkromnej firmy Mecom, a.s. Média uverejnili zoznam mnohých poslancov, ktorí používali autá patriace súkromným firmám.

⁴³ Sládeček a štyria bývalí funkcionári martinského okresného a žilinského krajského úradu práce boli obvinení v súvislosti s kauzou Centrogel. Pozri denník *Národná obroda*, 23. február 2000.

5. SÚDNA MOC

Korupcia v súdnictve je vnímaná ako veľmi vysoká, a údaje naznačujú, že je to opodstatnené. Vláda uskutočnila dôležité reformy v právnej úprave súdnictva, a v súčasnosti prebieha proces implementácie významných reforiem v organizácii súdov. Ich dokončenie by malo pomôcť obmedziť korupciu.

5.1 LEGISLATÍVNY RÁMEC

Aj keď neboli úplne splnené všetky aspekty nezávislosti súdov⁴⁴, súčasná vláda urobila v tejto oblasti veľký pokrok. Nový Súdny kódex⁴⁵ bol prijatý v roku 2000 a očakávalo sa, že na základe prijatia Zákona o Súdnej rade v apríli 2002 bude do konca roku 2002 existovať fungujúca Súdna rada. Avšak stále chýbajú jasné normy pre povyšovanie a výber sudcov, čo predstavuje riziko pre nezávislosť súdov⁴⁶.

Podľa Ústavy a Súdneho kódexu sudcovia nemôžu vykonávať iné zamestnanie alebo funkciu okrem niekoľkých výnimiek, ako je napríklad pedagogická alebo vedecká činnosť. Okrem toho, od januára 2001 musia sudcovia podávať vyhlásenia o záujmoch a majetkové priznania predsedovi Súdnej rady a ministrom spravodlivosti do 30 dní po prebratí funkcie a potom do 31. marca každého roka.

Disciplinárne konania môže iniciovať minister spravodlivosti, alebo predseda krajského či okresného súdu, a riešia ich disciplinárne sudy menované Súdnou radou. Ide o dôležitú zmenu predchádzajúceho systému, podľa ktorého boli disciplinárne konania výlučne v rukách sudcov.

Okrem toho, ministerstvo spravodlivosti zaviedlo dôležitú reformu v organizácii práce súdov, opierajúc sa o pilotný projekt v Banskej Bystrici v roku 2000. Tento nový systém zaviedol také princípy, ako je pridelovanie prípadov sudcom

⁴⁴ Podrobnejšiu diskusiu o súdnictve pozri v Programe monitorovania prístupového procesu EÚ: Nezávislosť súdnictva, (*Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence*), Open Society Institute, Budapešť 2001, str. 395–430, dostupný na www.eumap.org.

⁴⁵ Zákon o sudcoch a prísediach č.385/2000.

⁴⁶ Pozri Program monitorovania prístupového procesu EÚ, *Judicial Capacity in Slovakia*, (prípravuje sa).

cez počítač, lehoty pre vykonanie určitých krokov, a zrušenie súdnych kancelárií a ich nahradenie asistentmi. Podľa vládnych predstaviteľov tieto zmeny znížili priemerný čas práce na spise zo 124 dní na 51 dní, keďže sa priemerný počet krokov uskutočnených v súvislosti so spisom znížil zo šiestich na dva. Na tieto zmeny boli vynaložené mimoriadne prostriedky: vláda poskytla 2,742 mil. eur a 1,859 mil. eur poskytla EÚ.

Na základe svojho *Diagnostického prieskumu* Svetová banka pripravuje projekt súdnej reformy.

5.2 KORUPCIA

Z uskutočnených prieskumov vyplýva, že slovenské súdnictvo je vážne zasiahnuté korupciou (pozri časť 1.2). Podľa *Diagnostického prieskumu* Svetovej banky z roku 1999 bola priemerná veľkosť úplatkov asi 256 eur⁴⁷. Aj keď konkrétnych dôkazov o korupcii v súdnictve je málo, isté udalosti naznačujú, že intolerancia voči korupcii v súdnictve je znepokojivo nízka. Napríklad v roku 2001 Najvyšší súd požiadal, aby bol sudca z okresného súdu v Banskej Bystrici, voči ktorému bolo vedené trestné konanie pre podozrenie z prijímania úplatkov, uvoľnený na stáž na Najvyšší súd.⁴⁸ V ďalšom nedávnom prípade išlo o podpredsedu senátu Najvyššieho súdu, ktorý bol jedným z piatich sudcov vybraných na vynesenie rozsudku v spore o vlastníctvo známych liečebných kúpeľov, a to napriek tomu, že bol prominentným hosťom týchto kúpeľov, ktorých majiteľom bol bývalý minister zdravotníctva.

Pravidelná správa Európskej komisie z roku 2001 konkrétne poznamenáva, že:

Čo sa týka prístupov k boju proti korupcii, sudcovská obec nie je jednotná. Napríklad pokusy niektorých súdov monitorovať korupciu sa stretli s nesúhlasom viacerých sudcov, vrátane predsedu Najvyššieho súdu.⁴⁹

⁴⁷ Svetová banka, *Diagnostický prieskum 2000*.

⁴⁸ *Pravda*, 27. november 2001.

⁴⁹ Komisia, *Pravidelná správa 2001*, str. 18.

6. FINANCOVANIE POLITICKÝCH STRÁN

Existujú závažne indície poukazujúce na to, že v oblasti financovania politických strán je korupcia rozšírená. Od roku 1998 sa realizovala významná reforma právneho rámca pre financovanie politických strán. Avšak právna úprava je stále nedostatočná: výška súkromných finančných darov nie je ohraničená, a dohľad nad financovaním strán ostáva neúčinný. Existujú návrhy na novelizáciu ustanovení o financovaní, ale nie je pravdepodobné, že by boli prijaté.

6.1 LEGISLATÍVNY RÁMEC

Financovanie politických strán je upravené zákonom z roku 1991 o politických stranách a hnutiach, ktorý bol novelizovaný v októbri roku 2000⁵⁰. Od nadobudnutia účinnosti novely 1. januára 2001 platia nasledovné ustanovenia:

- strany môžu získavať príjem z nasledovných zdrojov: členské poplatky, dary, dedičstvá, predaj alebo prenájom majetku, úroky z vkladov, zisk z limitovanej škály podnikateľských aktivít (publikačná činnosť, tlač, lotérie, kultúrne aktivity, atď.) a príjem zo štátneho rozpočtu.
- Neexistuje žiadne obmedzenie veľkosti súkromných darov a celkovej výšky darov jednej politickej strane, ale anonymné dary sú zakázané.
- Výdavky politickej strany na volebnú kampaň nesmú prevýšiť 278.800 eur. Ministerstvo financií môže strane, ktorá toto ustanovenie porušila, udeliť peňažnú pokutu až do výšky dvojnásobnej hodnoty sumy, o ktorú prekročila uvedený limit.

V súčasnosti dostávajú politické strany zo štátneho rozpočtu tri rôzne druhy ročných príspevkov:

- Strany, ktoré vo voľbách získajú viac ako 3% hlasov, dostávajú 1,4 eur za každý získaný hlas.
- Strany taktiež dostávajú príspevok na svoju činnosť vo výške jednej štvrtiny príspevku za získané hlasy.

⁵⁰ Zákon č. 424/1991, paragrafy 17–20.

- Za každý získaný mandát poslanca v Národnej rade dostáva politická strana príspevok v hodnote 11.617 eur.

6.2 KONTROLA A DOHLAD

Politické strany musia každý rok do 31. marca predkladať ministerstvu financií a Národnej rade výročnú finančnú správu, ktorá obsahuje informácie o všetkých daroch a meno, adresu a identifikačné číslo všetkých darcov. Strany musia svoje finančné správy do 30. júna sprístupniť aj verejnosti, a tie, ktoré tak neurobia, môžu dostať od ministerstva financií pokutu vo výške 2.323 eur. Politické strany majú tiež povinnosť predložiť správu o výdavkoch na kampaň do 30 dní od volieb.

Ďalšie zmeny Zákona o politických stranách a hnutiach vstúpili do platnosti v máji roku 2001. Zaviedli povinnosť politických strán zabezpečiť si každoročne audit nezávislým audítorom, ktorý sa náhodne vyberie zo zoznamu registrovaných audítorov. Najvyšší kontrolný úrad nie je oprávnený kontrolovať financie politických strán.

Vládna Centrálna koordinačná jednotka vypracovala ďalšie návrhy reformy financovania politických strán. Každá strana by mala dostať základný štátny príspevok vynásobený percentom hlasov získaných v predchádzajúcich voľbách, a to do určitého limitu. Príspevok za každý získaný mandát by mal ostať zachovaný. Dary, ktoré hodnotou prevyšujú desaťnásobok minimálnej mesačnej mzdy, by sa mali poskytovať na základe písomného vyhlásenia. Dobrovoľné členské príspevky by boli zakázané, čím by sa odstránil jeden z hlavných spôsobov vyhýbania sa vyhláseniu o dare, a členské príspevky by nemohli prevyšovať 15-násobok minimálnej mzdy na jedného člena. Dohľad a kontrolu financovania strán by vykonával nezávislý orgán ustanovený Národnou radou. Sankciou za porušenie ustanovení o financovaní by mala byť pokuta vo výške do 23.233 eur. Avšak počas prípravy tohto návrhu neprebehla žiadna oficiálna diskusia so samotnými politickými stranami, a v júni 2002 sa jeho prijatie pred septembrovými voľbami javilo ako veľmi málo pravdepodobné.

6.3 FINANCOVANIE POLITICKÝCH STRÁN V PRAXI

Podľa *Diagnostickeho prieskumu 2000* Svetovej banky sa väčšina firiem domnievala, že neoficiálne platby politickým stranám sú bežnou praxou, hoci väčšie percento si myslelo, že išlo o bežnú prax pred voľbami v roku 1998. Jedenásť percent firiem v roku 1999 uviedlo, že firmy, ako je ich firma, „sponzorujú

politické strany“, a osem percent uviedlo, že poskytujú neoficiálne platby politickým stranám. Podiel väčších firiem uvádzajúcich neoficiálny sponzoring bol vyšší: trinásť percent firiem s viac ako 15 zamestnancami priznalo, že poskytli neoficiálne platby politickým stranám. 63% z tých firiem, ktoré sa priznali k neoficiálnemu sponzoringu politických strán pripustilo, že v priebehu posledných troch rokov pred vykonaním prieskumu poskytli úplatky.

Slovenské politické strany figurovali v niekoľkých finančných škandáloch, medzi iným:

- V novembri 1999 bolo Kresťansko-demokratické hnutie (KDH) z vládnej koalície zasiahnuté odhalením, že na výplatnej listine TV Com – spoločnosti, ktorá vydáva časopis *Fakty* – je uvedených aj 67 funkcionárov KDH, s tým, že krajskí tajomníci strany boli uvádzaní ako „vedúci skupín propagácie“ a okresní tajomníci ako „propagační pracovníci“⁵¹. Tento prípad, spolu s obchodným vzťahom medzi spoločnosťou TV Com a významným zahraničným investorom vyšetroval v roku 2001 policajný odbor boja proti korupcii, aj keď do júla 2002 sa neuskutočnili žiadne ďalšie konania.
- Vo februári 2000 vyšlo najavo, že Strana demokratickej ľavice (SDL, ďalšia strana vládnej koalície) vlastnila majetkový podiel vo firme Prima-Print, súkromnej tlačiarenskej spoločnosti. V roku 1999 získala Prima-Print štvorročný kontrakt od štátnej Slovenskej poisťovne (SP) na dodávku tlačovín. Média uviedli, že kontrakt za SP podpísal Rudolf Janáč (prezident SP) a Vladimír Hudec (člen predstavenstva), pričom oboch na tieto posty nominovala SDL.⁵²

V roku 2001 viac ako jedna tretina politických strán na Slovensku (40 zo 107) porušila Zákon o politických stranách a hnutiach. Dvadsaťpäť strán nepredložilo výročnú finančnú správu za rok 2001, a 15 strán nesídlí na oficiálne uvádzanej adrese. Okrem toho Národná rada poskytuje verejnosti len veľmi všeobecné informácie o finančných správach strán. Podľa tlače sú vo všeobecnosti informácie, ktoré poskytujú strany o svojich príjmoch nepresné.⁵³

⁵¹ *Pravda*, 5. november 1999.

⁵² *Pravda*, 9. február 2000.

⁵³ *Národná obroda*, 20. apríl 2002.

7. VEREJNÉ OBSTARÁVANIE

Dôležité zmeny v legislatíve verejného obstarávania zaviedli pomerne moderný právny rámec upravujúci pridelovanie verejných kontraktov. Medzi zlepšenia patrí aj založenie Úradu pre verejné obstarávanie, ktorý podľa všetkého má reálne právomoci, aj keď nemôže zrušiť tender na základe podozrenia z korupcie. Korupcia je v oblasti obstarávania stále rozšírená, a pripravené návrhy, ktoré by pomohli ďalej zlepšiť právny rámec, nebudú zrejme v blízkej budúcnosti prijaté.

7.1 LEGISLATÍVNY RÁMEC

Verejné obstarávanie je upravené zákonom z roku 1999 o verejnom obstarávaní. Podľa tohto zákona sa všetky kontrakty s hodnotou vyššou ako 11.617 eur (resp. 23.233 eur v prípade zmlúv na dodanie prác) pridelujú prostredníctvom verejnej súťaže s nasledovnými výnimkami:

- **Užšia súťaž** – umožňuje obstarávateľom obmedziť počet uchádzačov na najmenej 5 a najviac 20 uchádzačov.
- **Rokovacie konanie so zverejnením** – môže sa použiť, ak je splnená niektorá z nasledujúcich podmienok: verejná súťaž ani užšia súťaž neboli úspešné, pričom zmluvné podmienky ostávajú rovnaké; presné výkonové špecifikácie je ťažké určiť; obstarávané práce sa uskutočnia len na výskum a vývoj; alebo ak nie je možné stanoviť cenové požiadavky z dôvodu povahy obstarávaných prác či služieb alebo rizík s nimi spojených.
- **Rokovacie konanie bez zverejnenia** – môže sa použiť, ak predmet obstarávania je dostupný iba z jedného zdroja, alebo ak sa na predmet obstarávania vzťahujú autorské práva, ďalej pri prírodných katastrofách, pri rozšírení existujúcich zmlúv (až do 50% hodnoty pôvodnej zmluvy), a tiež v prípade zlyhania verejnej súťaže alebo užšej súťaže, a pri časovom tlaku.

Obstarávatelia nesmú tendre deliť, a zákon obsahuje ustanovenia, ktoré zabráňujú konfliktu záujmov: člen výberovej komisie nesmie byť zároveň uchádzačom, nesmie byť vo vzťahu so žiadnym uchádzačom, nesmie byť zamestnaný u uchádzača ani u záujmového združenia, ktorého je uchádzač členom, alebo byť zamestnaný na Úrade pre verejné obstarávanie. Člen komisie ani jeho príbuzný nesmie byť štatutárnym zástupcom alebo členom štatutárneho orgánu

uchádzača, alebo partnerom právnickej osoby konajúcej ako uchádzač. Spoločnosti, ktoré boli usvedčené, alebo ktorých štatutárne orgány či členovia štatutárnych orgánov boli odsúdení za trestný čin v súvislosti s podnikateľskými aktivitami, sa nemôžu zúčastniť verejnej súťaže.

Avšak zákon stále ostáva do istej miery vágny vo vymedzení podmienok, za ktorých sa môže vyhlásiť užšia súťaž, a ponecháva obstarávateľom dost širokú voľnosť, hlavne čo sa týka ustanovenia umožňujúceho v prípade jediného zdroja rozšíriť existujúcu zmluvu až do 50% hodnoty pôvodnej zmluvy.

Novela zákona, ktorá vstúpila do platnosti v januári 2001 umožňuje všetkým uchádzačom zúčastniť sa na otváraní obálok so súťažnými ponukami. Zároveň umožňuje obstarávateľom pozvať k sledovaniu súťaže tretie strany. Ďalšia novela z januára 2002 upravuje tzv. podlimitné obstarávanie a stanovuje niektoré základné pravidlá súťažných konaní.

Vláda vydala nariadenia definujúce prístup k informáciám v procese obstarávania. Všetky veľké verejné obstarávania sú široko publikované, a rozhodnutia vo verejnom obstarávaní sú zverejňované vo *Vestníku verejného obstarávania*.

Pre úradníkov vo verejnom obstarávaní nie je zavedený žiadny etický kódex alebo iné osobitné ustanovenia okrem pravidiel platných pre štátnych úradníkov. Majetok úradníkov pôsobiacich vo verejnom obstarávaní nie je sledovaný. Neexistujú žiadne ustanovenia o zostavovaní čiernych listín spoločností, ktoré dokázateľne v minulosti podplácali v procese obstarávania.

Vládna Centrálna koordinačná jednotka tvrdí, že pracuje na návrhoch pre ďalšie zlepšenie práva verejného obstarávania, okrem iného prostredníctvom zavedenia čiernej listiny spoločností a etického kódexu pre obstarávateľov, použitím štandardných foriem kontraktov, spoločného obstarávania, a taktiež prostredníctvom niektorých dômyselnejších kontrolných opatrení, ako je napríklad predbežný audit, analýza nákladov a prínosov, programový rozpočet, atď. Žiadny z týchto návrhov však nebude prijatý pred septembrovými voľbami.

Na základe zákona z roku 1999 bol tiež vytvorený Úrad pre verejné obstarávanie, ktorý je okrem iného zodpovedný za dohľad nad dodržiavaním legislatívy obstarávania, za vedenie štatistických údajov a zverejňovanie informácií o obstarávaní a za rozhodovanie vo veci odvolaní. Predsedu tohto úradu menuje vláda na obdobie piatich rokov.

7.2 KONTROLA A AUDIT

Podľa zákona z roku 1999, uchádzači alebo záujemcovia v súťaži môžu na Úrad pre verejné obstarávanie podať námietky vo veci podmienok uvedených

v oznámení o výzve na účasť v súťaži (do 10 dní od uverejnenia oznámenia), podmienok stanovených v súťažných podkladoch (do 7 dní od obdržania podkladov), vylúčenia uchádzača alebo záujemcu (do 10 dní od obdržania oznámenia o vylúčení), alebo vo veci poradia súťažných ponúk (do 7 dní od obdržania oznámenia o výsledkoch verejnej súťaže).

V roku 2000 – v prvom roku existencie úradu, bolo podaných 508 námietok (pozri tabuľku 7 nižšie). Zo 185 námietok proti rozhodnutiam v obstarávaní vyhovel úrad 80-tim námietkam, čo poukazuje na jeho ochotu uplatňovať svoje právomoci.

Tabuľka 7 : Námietky podané na Úrad pre verejné obstarávanie v roku 2000

Spôsob vybavenia námietky	Proti súťažným podkladom	Proti vylúčeniu	Proti poradiu	Proti podmienkam uvedeným v oznámení alebo výzve	Iné	Spolu
Vyhovené	5	55	80		2	142
Zamietnuté	6	207	67			280
Späťvzaté		5	2			7
Rozpracované		2	4			6
Odstúpené	1	4	10			15
Neriešené		3			2	5
Iné		7	7			53
Spolu	15	304	185		4	508
Vyjadrené						
v %	3	59,8	36,4	0	0,8	100

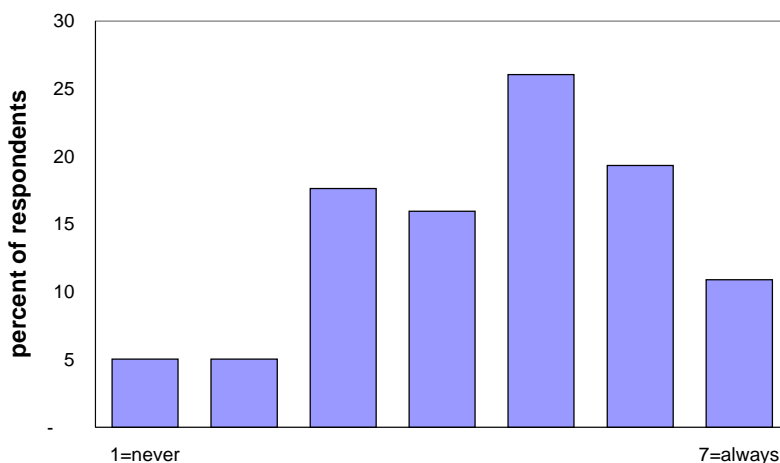
Prameň: Úrad pre verejné obstarávanie, www.uvo.gov.sk, (posledná návšteva stránky 30.augusta 2002).

Voči rozhodnutiam Úradu pre verejné obstarávanie je možné podať odvolanie na súde. V roku 2000 bolo na Najvyššom súde podaných 8 odvolaní voči rozhodnutiam úradu, z toho 5 zo strany uchádzačov a 3 zo strany obstarávateľov. V 5 prípadoch bolo odvolanie následne stiahnuté. Dva podnety boli zo strany obstarávateľov podané na Generálnej prokuratúre, ktorá podala protest, zvláštny druh odvolania generálneho prokurátora, voči dvom rozhodnutiam Úradu pre verejné obstarávanie. V reakcii na to úrad pozmenil formu, avšak ponechal vecnú podstatu týchto dvoch rozhodnutí.

Príkladom prípadu, kedy Úrad pre verejné obstarávanie svojím zasiahnutím zabránil zjavnej korupcii, boli dve verejné súťaže, ktoré vyhlásili štátne podniky Slovenskej automobilovej dopravy na nákup malých autobusov. V súťaži bola predpísaná technická požiadavka, že vonkajšia šírka autobusov musí byť viac ako 2,45 metra, čo údajne vopred znamenalo, že víťazom súťaže môže byť iba jediná spoločnosť (SOR Lichavy). Námietku voči podmienkam súťaže podala na Úrad pre verejné obstarávanie spoločnosť Slovenská automobilová opravovňa Lučenec. Úrad obidva tendre zrušil.⁵⁴

7.3 KORUPCIA

Korupcia vo verejnom obstarávaní sa považuje za vysokú. Podľa *Diagnostickeho prieskumu* Svetovej banky tridsať percent podnikov uviedlo, že sa v predchádzajúcich dvoch rokoch zúčastnili aspoň na jednej verejnej súťaži, a takmer všetky tieto firmy uviedli viacnásobnú účasť v súťaži. Len veľmi z nich sa domnieva, že by bolo možné vyhrať verejnú súťaž úplne bez úplatkov, a mnohí sa domnievajú, že sa úplatkárstvo v súťažiach verejného sektora vyskytuje často (pozri graf 3).

Note: This chart includes only the opinions of respondents that had participated in tenders in the previous two years.

Graf 3.: „Ako často musia podniky platiť úplatky, aby vyhrali tendre vo verejnom sektore?“

Prameň: Svetová banka, *Diagnostický prieskum korupcie na Slovensku*.

⁵⁴ Denník *Národná obroda*, 6. január 2001; denník *Hospodárske noviny*, 29. január 2001.

Okrem toho, jedna tretina podnikov, ktoré sa odmietli zúčastniť súťaže uviedla ako významný dôvod nutnosť poskytnutia neoficiálnych platieb (pozri tabuľku 8).

Tabuľka 8: Dôvody neúčasti na súťažiach vo verejnom sektore

<i>Percento respondentov udávajúcich ako významný dôvod nasledovnú skutočnosť:</i>	
Proces bol príliš zložitý ; bolo treba predložiť príliš veľa dokumentov	46,2%
Proces bol príliš nákladný , alebo sa požadovala platba vopred ako preukázanie vážnosti záujmu	26,9 %
Účastníci musia vykonať príliš mnoho neoficiálnych platieb (úplatkov)	34,6 %
Konkurencia nebola férová	51,9 %
Žiadne osobné kontakty s organizátormi verejnej súťaže	36,5 %
Podmienky súťaže neboli transparentné	44,2 %

Poznámka: Zahrnuté sú iba skúsenosti podnikov, ktoré uviedli, že obstarávanie vo verejnom sektore je relevantné pre ich podnikateľskú činnosť.

Prameň: Svetová banka, *Diagnostický prieskum korupcie na Slovensku 2000*.

Kompetencie Úradu pre verejné obstarávanie v oblasti zvýšenia rizika z korupčného správania sa sú nedostatočné. Úradu pre verejné obstarávanie napr. nemôže zastaviť súťaž z dôvodu podozrenia z korupcie. Napríklad v roku 2001 ministerstvo financií požiadalo úrad, aby pozastavil verejnú súťaž na informačný systém pre štátnu pokladnicu na základe podozrenia z korupcie a porušenia postupu vo verejnom obstarávaní. Tlač uviedla, že predseda výberovej komisie obvinil spoločnosť Siemens z pokusu poskytnúť mu úplatok v hodnote 34.850 eur, alebo 58.083 eur, ak by sa mu podarilo zabezpečiť podporu ďalšieho člena komisie. Keďže však úrad nezaznamenal žiadne porušenie Zákona o verejnom obstarávaní, súťaž nebola pozastavená. Inak povedané, podľa súčasných pravidiel pre verejné obstarávanie je korupcia tolerovaná⁵⁵. V tomto prípade súťaž zrušilo samotné ministerstvo financií a v máji 2002 bola pripravovaná nová súťaž.

⁵⁵ *Trend*, 15. august 2001; *Profit*, 17. august 2001; *Sme*, 22. august 2001.

8. VEREJNÉ SLUŽBY

Korupcia je vážnym problémom v niektorých kľúčových sektoroch verejných služieb, a to najmä v oblasti zdravotníctva a školstva, a silne postihnuté úplatkárstvom sú aj postupy udeľovania licencií a povolení. V svojom hodnotení z roku 2000 skupina GRECO uviedla, že:

Je bežnou a široko akceptovanou praxou, že občania platia „dodatočný honorár“, ako príplatok k príjmu, ktorý osobám poskytujúcim základné verejné služby (ako napríklad v zdravotnej starostlivosti a školstve) prináleží legálne.⁵⁶

Korupcia je podporovaná okrem iného aj zjavnou tendenciou slovenských občanov poskytovať úplatky aj vtedy, keď ich o to nikto nepožiada.

8.1 POLÍCIA

Podľa údajov Ministerstva vnútra SR sa v roku 2001 vyskytlo 15 prípadov, kedy príslušníci polície prijali úplatok.⁵⁷ Avšak prieskumy naznačujú, že skutočná korupcia je oveľa vyššia, než ukazujú oficiálne údaje (pozri časť 1.2).⁵⁸ Z prieskumov skúseností s políciou vyplýva, že v rámci polície sú veľké rozdiely: kým príslušníci dopravnej polície prijímajú úplatky zrejme dosť často, omnoho menej úplatkov sa uvádzalo pri trestných vyšetrovaniach, či vybavovaní občianskych preukazov, pasov a vodičských preukazov.

Polícia je podriadená ministerstvu vnútra. Aj keď zákon z roku 1998 o štátnej službe príslušníkov policajného zboru špecifikuje profesionálne kritériá požadované pre menovanie do rôznych funkcií v polícii, a podľa zákona z roku 1993 o policajnom zbore nemôže byť príslušník polície členom politickej strany alebo hnutia, sú vysokí policajní funkcionári vymieňaní po každých voľbách. Úrad inšpekčnej služby PZ na ministerstve vnútra je oprávnený používať špeciálne operatívne opatrenia (napríklad agenta provokatéra) na zistenie trestnej činnosti polície.

⁵⁶ GRECO, Hodnotiaca správa o Slovensku, str.7

⁵⁷ Stav a úroveň policajného vyšetrovania v roku 2001, <http://www.minv.sk>, (posledná návšteva stránky 22. mája 2002).

⁵⁸ Napríklad pozri Svetová banka, *Diagnostický prieskum 2000*.

Velkou překážkou v boji s korupciou v radoch polície je neochota verejnosti takéto prípady korupcie oznamovať. Podľa prieskumu, ktorý uskutočnila agentúra Focus v marci 2002, by len 17 percent respondentov oznámilo prípady korupcie v polícii, a len 4 percentá by tak urobili určite. Osemnásť percent respondentov by tak neurobilo kvôli strachu z odplaty, zatiaľ čo 15 percent si myslí, že by to aj tak nevedlo k žiadnemu výsledku.⁵⁹

8.2 COLNÁ SPRÁVA

Colnú správu považujú domácnosti aj firmy za jednu z najskorumpovanejších inštitúcií, a len zdravotníctvo, súdnictvo a Fond národného majetku sú považované za inštitúcie s ešte väčšou korupciou (pozri časť 1.2). Nerobil sa žiaden podrobný prieskum korupcie v colnej správe, ani prieskum dovozcov a vývozcov. Podľa prieskumu uskutočneného v marci 2002 pre Transparency International, 42 percent domácností považuje korupciu v colnej správe za rozšírenú, 9 percent uviedlo, že sa vyskytuje, ale je menej rozšírená, zatiaľ čo 30 percent uviedlo, že existuje, ale nevedeli odhadnúť jej rozsah.

8.3 ZDRAVOTNÍCTVO

Korupcia je v zdravotníctve veľmi rozšírená. Podľa jednej analýzy dosahuje celkový objem korupcie v zdravotníctve 278,8 mil. eur ročne, čo je 51,5 eur na jedného občana.⁶⁰ Podľa *Diagnostického prieskumu 1999* Svetovej banky⁶¹ sa približne 50 percent respondentov domnieva, že je korupcia v zdravotníctve veľmi rozšírená. Takmer šesť z desiatich respondentov uviedlo, že ponúkli finančnú pozornosť za pobyt v nemocnici. Pri inej lekárskej starostlivosti je tento podiel nižší (pozri tabuľku 9).

⁵⁹ Focus Marketing and Research, *Záverečná správa*, str. 5–6.

⁶⁰ P. Pažitný, R. Zajac, *Stratégia reformy zdravotníctva – reálnej reformy pre občana*, MESA 10, Bratislava 2001.

⁶¹ Svetová banka, *Diagnostický prieskum 1999*.

Tabuľka 9 : Percento tých, ktorí pri použití rôznej lekárskej starostlivosti ponúkli finančnú pozornosť

<i>Druh lekárskej starostlivosti</i>	<i>Percento tých, ktorí ponúkli pozornosť</i>
Praktický lekár	15,8
Odborný lekár	29,5
Stomatológ	18,2
Pobyť v nemocnici	58,6
Rýchla zdravotná pomoc/Pohotovosť	5,4

Prameň: Svetová banka, *Diagnostický prieskum korupcie na Slovensku, 2000.*

Okrem toho, 43 percent tých, ktorí ponúkli pozornosť uviedlo, že „nikto to od nich nežiadal – chceli to jednoducho ponúknuť sami“; 52 percent uviedlo, že „nikto to od nich nežiadal, ale takto to funguje“ a 5 percent uviedlo, že to bolo „požadované zdravotníckym personálom“. To poukazuje na veľmi vysokú mieru internalizácie úplatkárstva – alebo prinajmenšom neoficiálnych platieb a darov – ako bežnej praxe, a slovenskí predstavitelia to považujú za najväčšiu prekážku v boji proti korupcii.⁶²

Priemerná výška finančnej pozornosti za lekársku starostlivosť bola 25,8 eur, a pohybovala sa v rozpätí od 5,3 eur za návštevu u praktického lekára po 85 eur za nemocničný pobyt. Podľa údajov z tlače sa „cena“ za dôležité operácie pohybuje v rozpätí od 233 po 466 eur.⁶³

Tlač sa taktiež obsiahlo venovala údajne vysokej korupcii lekárov v spojitosti s lekárňami a farmaceutickými spoločnosťami: typickým príkladom je, keď lekári za úplatok posielajú svojich pacientov do konkrétnej lekárne, alebo keď farmaceutické spoločnosti lekárom za predpisovanie ich liekov poskytujú lukratívne výhody (napríklad zájazdy do exotických krajín).⁶⁴

⁶² Okrúhly stôl OSI, Bratislava, 22. február 2002.

⁶³ Svetová banka, *Korupcia na Slovensku.*

⁶⁴ *Národná obroda*, 21. apríl 1999; *SME*, 6. máj 1999; *Pravda*, 2. máj 2001. Podľa článku v *Pravde*: „Farmaceutické spoločnosti si vytvorili v tejto oblasti rôzne stratégie, dokonca svoje vlastné cestovné kancelárie na kongresy, semináre alebo rovno povedané dovolenky v exotických krajinách, ktoré sa takto organizujú. Preč sú časy, kedy pozornosť zahŕňala tričko s logom firmy, pero alebo poznámkový blok. Dnes ide o počítače, niekedy aj s tlačiarňou, mobilné telefóny, alebo dokonca aj autá či účty v zahraničí.“

8.4 ŠKOLSTVO

Prieskumy verejnej mienky poukazujú na to, že korupcia je rozšírená aj vo vzdelávacom systéme, predovšetkým na úrovni vysokých škôl. Podľa *Diagnostického prieskumu* Svetovej banky⁶⁵, 13 percent domácností s aspoň jedným členom navštevujúcim školu priznalo, že v predchádzajúcom školskom roku zaplatili pozornosť, zatiaľ čo 23 percent uviedlo, že išlo o vysokú školu (pozri tabuľku 10). Tento trend na vysokých školách je obzvlášť výrazný – 82 percent respondentov sa domnieva, že úplatkárstvo sa zvýšilo, a takmer polovica si myslí, že sa „zvýšilo enormne“. Na druhej strane, výskum, ktorý uskutočnil Focus Marketing and Research v marci 2002 naznačuje nižší výskyt korupcie: deväť percent respondentov uviedlo, že počas posledných dvoch školských rokov poskytli vzdelávaciemu personálu istý druh pozornosti za nejakú službu, zatiaľ čo len dve percentá poskytli peniaze.⁶⁶

Tabuľka 10: Platba pozornosti vo vzdelávacích inštitúciách

	Počet	Percento uvádzajúce platbu pozornosti v predchádzajúcom školskom roku
Spolu	701	12,7
Základné školy	366	12,6
Učňovské školy	71	9,9
Stredné školy	194	10,3
Univerzity	70	22,9

Poznámka: Zahŕňa iba skúsenosti domácností s aspoň jedným členom na danej úrovni školy v predchádzajúcom období.

Prameň: Svetová banka, *Diagnostický prieskum korupcie na Slovensku 2000*.

Na nižších úrovniach škôl boli prevládajúcou formou pozornosti dary. Na univerzitnej úrovni boli hotovostné platby častejšie ako dary, pričom priemerná výška finančných pozorností bola takmer 163 eur (pozri tabuľku 11).

Znovu sa zdá, že v kultúre krajiny je prijateľnosť úplatkárstva v školstve pozoruhodne vysoká. Jedna pätina domácností, ktoré zaplatili pozornosť uviedla, že

⁶⁵ Svetová banka, *Diagnostický prieskum 2000*.

⁶⁶ Focus Marketing and Research, *Záverečná správa*, str.5.

vzdelávací personál to vyžadoval, zatiaľ čo takmer polovica priznala platbu na základe slobodnej vôle; zvyšných 30 % uviedlo, že „to nikto nepožadoval, avšak viem, že takto to chodí“.

Najvýznamnejším dôvodom uvádzaným pre poskytovanie úplatkov zamestnancom škôl bolo zabezpečenie prijatia na školu, kde viac ako 80% domácností uviedlo, že „to bol veľmi častý dôvod“. Znepokojivé je, že len 14% respondentov si myslí, že je možné byť prijatý na lekársku fakultu bez úplatku, a len 10% sa domnieva, že je to možné v prípade právnickej fakulty. To napovedá, že vysoká úroveň korupcie v školstve ako aj v zdravotníctve nesúvisí len s nedostatkom, ale je podporovaná aj samotnými inštitúciami, ktoré pripravujú týchto odborníkov a udeľujú im osvedčenie.

Tabuľka 11: Výška pozorností, s ktorými sa domácnosti stretli v oblasti školstva (eur)

	<i>Počet</i>	<i>Priemer</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>
Základná škola	27	18,3	0,8	116
Učňovská škola	4	20,3	2,3	69,7
Stredná škola	12	54,8	2,3	348,5
Univerzita	10	159	11,6	1.162

Prameň: Svetová banka, *Diagnostický prieskum korupcie na Slovensku, 2000*

8.5 LICENCIE, POVOLENIA

Zdá sa, že systém udeľovania povolení či licencií je veľkým zdrojom korupcie, a reforma tohto systému patrí medzi hlavné ciele vládnej protikorupčnej stratégie. Skupina GRECO v roku 2000 poznamenala, že:

Spôsob...ktorým sú... udeľované povolenia, oprávnenia a štátne dotácie je v súčasnosti problematický, hlavne z toho dôvodu, že sa neudeľujú na základe objektívnych kritérií... Je nanajvýš dôležité, pre podnikateľskú obec aj pre širokú verejnosť, aby sa s takouto praxou skoncovalo.⁶⁷

Podľa *Diagnostického prieskumu* Svetovej banky,⁶⁸ takmer 15 percent skúmaných

⁶⁷ GRECO, *Hodnotiaca správa o Slovensku*, str. 8.

⁶⁸ Svetová banka, *Korupcia na Slovensku*.

podnikov získalo vývozné povolenie v období dvoch rokov pred prieskumom, a 21 percent obdržalo dovozné povolenie. Viac ako polovica podnikov, ktoré získali vývozné alebo dovozné povolenie uviedla, že na získanie povolenia použili známosti, politický vplyv alebo priamo úplatok. Z tých, ktorí sa pokúsili získať dovozné alebo vývozné povolenie v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch (vrátane tých, ktorí povolenie získali) každý tretí uviedol, že sa stretol s úplatkom. Malé podniky sa stretli s úplatkami častejšie: 38 percent malých podnikov sa stretlo s úplatkárstvom pri pridelení dovozných resp. vývozných povolení, pričom u stredných a veľkých podnikov to bolo 27 percent. Priemerná výška úplatku za získanie vývozného povolenia bola uvedená v hodnote 325 eur.

V septembri 1996 NKÚ predložil parlamentu správu o vývozoč obilia, ktorá odhalila hrubé porušenia rôznych predpisov. Dvaja vysokí úradníci ministerstva hospodárstva zaoberajúci sa povoleniami na vývoz obilia boli obvinení.⁶⁹ NKÚ takisto odhalil vážne nedostatky v registrácii žiadostí o povolenie na ministerstve hospodárstva, čo viedlo k trestnému konaniu voči dvom úradníkom.

Jedna štvrtina firiem, ktoré získali iné typy povolení (napríklad maloobchodné živnosti), uviedla poskytnutie úplatku, v priemernej výške 183 eur.⁷⁰

Reforma udeľovania povolení

Ako súčasť Národného programu boja proti korupcii, vláda poverila podpredsedu vlády úlohou pripraviť analýzu všetkých licencií, povolení, koncesí, príspevkov a grantov udeľovaných ministerstvami a ich inštitúciami. Centrálna koordinačná jednotka pripravila súbor návrhov na reformu postupov udeľovania povolení. Všetky povolenia, ktoré majú byť udelené automaticky na základe zákona (čo je približne 84 percent všetkých povolení) by mali byť zrušené, a pre neautomatické licencie by sa mal schváliť nový systém pridelenia na základe aukcie. Lehoty pre rozhodnutia o povoleniach by sa mali skrátiť z 30 dní (60 dní u komplikovaných prípadov) na päť dní, a bude sa musieť poskytovať taxatívny

⁶⁹ Denník *Pravda*, 13. máj 1998. Podstata prípadu bola nasledovná: jeden úradník za účelom získania nezákonného hmotného prospechu pre tretie strany poveril protizákonne druhého úradníka právomocou podpisovať vývozné povolenia na tovary a obilné komodity. Druhý úradník podpísal množstvo povolení, za ktoré nikdy nebol zaplatený poplatok, ktoré licenčná komisia nikdy neschválila, alebo dokonca o ktoré ani nebola podaná žiadosť.

⁷⁰ Svetová banka, *Korupcia na Slovensku*.

zoznam dôvodov pre rozhodnutie vo veci povolenia. V marci 2002 sa očakávalo, že podpredseda vlády pre hospodárstvo predloží vláde návrh licenčnej politiky. Avšak tento návrh sa stretol s kritikou zo strany ministerstva hospodárstva, ktoré by chcelo ponechať pôvodný systém pre neautomatické licencie. V máji 2002 nebola táto otázka stále vyriešená.

9. ÚLOHA MÉDIÍ

Slovenské právo zaručuje slobodu slova, a nový Zákon o slobodnom prístupe k informáciám, ktorý vstúpil do platnosti v roku 2001, je výrazným prelomom v prístupe k informáciám. Avšak existuje podozrenie, že udeľovanie licencií súkromným vysielacím spoločnostiam je postihnuté korupciou, zatiaľ čo predpisy pre verejnoprávne vysielanie umožnili politickú kontrolu STV. Korupcia v médiách je považovaná za vážny problém, aj keď sa podnikli kroky nabádajúce k profesionálnej etike. Médiá hrajú stále väčšiu rolu pri odhaľovaní korupcie a pri vyzývaní vysokých politikov k zodpovedaniu sa.

9.1 SLOBODA PREJAVU

Podľa Ústavy SR môže byť sloboda prejavu zákonne obmedzená iba vtedy, keď je to nevyhnutné na ochranu práv a slobôd ostatných osôb, bezpečnosti štátu, verejného poriadku, verejného zdravia a mravnosti. Podľa zákona o médiách majú novinári právo chrániť totožnosť svojich zdrojov. Na novinárov sa vzťahujú bežné ustanovenia občianskeho práva, týkajúce sa ochrany osobnosti.

9.2 PRÍSTUP K INFORMÁCIÁM

Štátne inštitúcie sú čoraz viac pod tlakom médií a mimovládnych organizácií, ktoré požadujú ich transparentnosť a sprístupnenie informácií a dokumentov. Internetové stránky orgánov verejnej správy sú čoraz bežnejšie.

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám⁷¹, ktorý je v platnosti od januára 2001, je medzníkom v prístupe k informáciám. Tento zákon sa vzťahuje na štátne orgány, obce, právnické a fyzické osoby, ktorým bola zákonom udelená právomoc rozhodovať o právach a povinnostiach iných fyzických resp. právnických osôb v oblasti verejnej správy, ďalej sa vzťahuje na právnické osoby ustanovené zákonom alebo štátnym orgánom alebo obcou a na právnické osoby ustanovené týmito právnickými osobami, ktoré spravujú verejné prostriedky alebo nakladajú so štátnym majetkom či majetkom obcí.

⁷¹ Zákon č. 21/2000.

Uvedený zákon pomerne podrobne uvádza typy informácií, ktoré musia štátne inštitúcie sprístupniť pre širokú verejnosť: napríklad v prípade parlamentu sú to návrhy zákonov alebo záznamy hlasovania poslancov, v prípade ministerstiev ide o návrhy zákonov a všetky koncepčné materiály. Občania môžu podať žiadosť o informácie buď ústne alebo akýmkoľvek inými technicky primeranými prostriedkami. Žiadosti o informácie musia byť vybavené bez neopodstatneného zdržania do desiatich dní po prijatí žiadosti, pokiaľ pre odklad neexistujú závažné dôvody. Informácie sa majú poskytovať bez poplatkov, s výnimkou možnej úhrady nepresahujúcej náklady na rozmnoženie materiálu, cenu technických nosičov a náklady na doručenie informácií žiadateľovi.

Výnimky týkajúce sa povinnosti poskytnúť informácie sa vzťahujú na utajované informácie, osobné údaje, obchodné tajomstvá, a na informácie, ktoré boli získané od osoby, ktorej zákon neukladá povinnosť na poskytovanie informácií.⁷² Poskytnutie informácií týkajúcich sa použitia fondov alebo štátneho majetku či majetku obcí nie je považované za porušenie obchodného tajomstva.

Žiadateľ sa môže proti zamietnutiu poskytnutia informácií odvolať do pätnástich dní u tej istej inštitúcie. Rozhodnutie o odvolaní má do 15 dní prijať nadriadený subjekt, ktorý vydal, alebo mal vydať rozhodnutie o poskytnutí informácie. Ak sa rozhodnutie o odvolaní neprijme v tejto lehote, predpokladá sa, že odvolanie bolo zamietnuté. Žiadateľ potom môže podať odvolanie na súd.

Tento zákon sa osvedčil ako účinný nástroj zvýšenia prístupu k informáciám. Napríklad od vstupu zákona do platnosti NKÚ zverejňuje svoje správy z kontrol, čo dovtedy nerobil. Takisto médiá využívajú tento zákon na účinnejšie sledovanie aktivít štátnych inštitúcií, ako je napríklad pridelovanie dotácií ministerstvom hospodárstva či pôdohospodárstva. Jedným z ukazovateľov účinnosti tohto zákona je aj nespokojnosť, ktorú prejavili mnohí úradníci. Ministerstvo školstva pripravilo návrh novely zákona, ktorá by zaviedla dlhšie lehoty pre poskytnutie informácií, a rozšírila by výnimky z povinnosti poskytovať informácie. Po silnej kritike médií a mimovládnych organizácií minister tento návrh stiahol.

9.3 VYSIELANIE

Licencie pre súkromné televízne a rozhlasové stanice udeľuje Rada pre vysielanie a retransmisiu. Túto deväťčlennú radu menuje Národná rada SR, pričom vyberá

⁷² Orgán je povinný informovať osobu, ktorej sa žiadosť o informácie týka, a požiadať ju o súhlas so sprístupnením informácií; ak táto osoba do siedmich dní neodpovie, je to považované za jej súhlas.

z kandidátov, ktorých nominujú poslanci, profesijné inštitúcie a občianske združenia spomedzi členov profesionálnych mediálnych organizácií, a mimovládne organizácie z oblasti médií, vzdelávania, športu a náboženstva.

Hoci žiadatelia o licenciu musia pre udelenie vysielacej licencie splniť určité kritériá, médiá vyslovili množstvo podozrení v súvislosti s udeľovaním licencií. Okrem toho vznikli viackrát pochybnosti o nezávislosti súkromných staníc, živenej ich početnými väzbami na politikov a/alebo iné podnikateľské záujmy. Napríklad podľa MEMO 98, mimovládnej organizácie monitorujúcej médiá, spravodajské relácie TV Markíza v období od apríla do septembra 2001 systematicky uprednostňovali jednu politickú stranu.

Na Slovenskú televíziu (STV) a Slovenský rozhlas tiež dohliada uvedená Rada, ktorá vymenúva ich riaditeľov. Kvôli tejto úprave je vedenie STV jasne v politickej závislosti, a riaditeľ STV v roku 2001 bol už jedenástym riaditeľom od roku 1991. Politická závislosť alebo neobjektívnosť STV je často evidentné, napríklad keď porušila predvolebné moratórium v roku 1998 vysielaním priameho prenosu hodiny otázok a odpovedí predsedu vlády v Národnej rade.

Podľa Zákona o vysielaní a retransmisii, schválenej v septembri v roku 2000, je hlasovanie v Rade verejné.

9.4 KORUPCIA V MÉDIÁCH

Korupcia v médiách je považovaná za vážny problém. Aj keď Slovenský syndikát novinárov schválil v roku 1990 Etický kódex, je tento kódex vágny a chýbajú mu mechanizmy na presadzovanie etických noriem. Tie zostávajú do značnej miery otázkou osobnej bezúhonnosti, a nejstávajú mechanizmy na ochranu alebo podporu novinárskej etiky.

Ako súčasť vládnej protikorupčnej stratégie, a za pomoci programu PHARE na podporu implementácie Národného programu boja proti korupcii (pozri časť 1.4), na jeseň v roku 2001 Centrálna koordinačná jednotka iniciovala projekt nazvaný „Etika v žurnalistike“. Tento projekt, ktorý začal so sériou diskusií za okrúhlym stolom s účasťou hlavných predstaviteľov odvetvia médií, sa zameriava na zavedenie profesionálnych a etických hodnôt pre médiá v novom mediálnom zákone. Návrh zákona je vo fáze prípravy. Na projekte spolupracujú dvaja odborníci z EÚ.

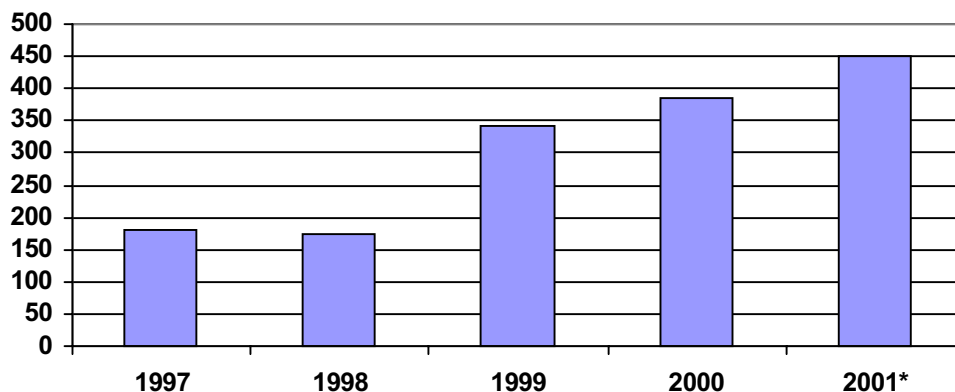
K júlu 2002 tento projekt zatiaľ nepriniesol žiadne konkrétne zmeny alebo návrhy.

V apríli 2002 Syndikát novinárov vytvoril Tlačovú radu SR, samosprávny orgán, ktorý okrem iného bude venovať otázkam novinárskej etiky.

9.5 MÉDIÁ A KORUPCIA

Médiá zohrávajú stále väčšiu úlohu v odhaľovaní prípadov korupcie a škandálov. Graf 4 ilustruje neustály rast pozornosti, ktorú tlačené médiá venujú problematike korupcie. Kľúčovou indikáciou rastúcej dôležitosti médií v tejto oblasti je skutočnosť, že niekoľko členov súčasnej vlády odstúpilo pod tlakom médií, čo sa za bývalých vlád nikdy nestalo.

Graf 4: Počet článkov o korupcii v slovenskej tlači

Poznámka : * odhad, na základe údajov z prvej polovice roka 2001.

Prameň : Centrálna koordinačná jednotka, Úrad Vlády SR, *Správa o boji proti korupcii*, október 2001, <http://www.vlada.gov.sk/bojprotikorupcii>, (posledná návšteva stránky 30. augusta 2002).

10. ODPORÚČANIA

Nasledovné odporúčania boli pre Slovensko zdôraznené ako mimoriadne dôležité. Ďalšie odporúčania, ktoré sa vzťahujú na všetky kandidátske krajiny, sú uvedené v časti 5 Prehľadu.

1. V spolupráci so slovenskými aktívnymi mimovládnyimi organizáciami uskutočniť rozsiahlu informačnú kampaň zameranú na budovanie intolerancie verejnosti voči korupcii.
2. Implementovať návrhy pre zásadnú reformu licenčných konaní a implementovať odporúčania auditu štátnej správy týkajúce sa redukcie verejnej správy.

OPEN SOCIETY INSTITUTE

Oktober 6 u. 12
H-1051 Budapest
Hungary

400 West 59th Street
New York, NY 10019
USA

Vydal: ÚVTIP Nitra, Vydavateľstvo NOI Bratislava ako účelovú publikáciu
pre Open Society Institute.

Preklad: Zdena Tomášeková, Ivana Musilová

Tlač: ÚVTIP Nitra, Vydavateľstvo NOI, Kocelova 17, Bratislava

Počet výtlačkov: 200

© OSI/EU Accession Monitoring Program, 2002

Všetky práva vyhradené

OPEN SOCIETY INSTITUTE
EU ACCESSION MONITORING PROGRAM

Monitorovanie prístupového procesu do EÚ:

*Korupcia
a protikorupčná
politika*

2002